

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Využití preventivního systému Dona Bosca v Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylisy

Klára Matysková, DiS.

Bakalářská práce

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Praha 2020

Prague College of Psychosocial Studies

Application of the Preventive System of Don Bosco in the Salesian Youth Centre Prague-Kobylisy

Klára Matysková, DiS.

The Bachelor Thesis

The Bachelor Thesis Work Supervisor: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Prague 2020

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 5. 2020

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucímu této práce, doc. PhDr. Davidu Urbanovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a věnovaný čas. Děkuji také všem respondentům z řad zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy za jejich čas, důvěru a otevřenost.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje využití preventivního systému Dona Bosca při práci s dětmi a mládeží. Preventivní systém vznikl v devatenáctém století v italském Turíně jako reakce na nárůst bezprizorní mládeže a s tím spojenými negativními sociálními jevy.

V práci se zabývám současnou podobou preventivního systému a jeho praktickým využitím v Salesiánském středisku mládeže v Praze-Kobylisích. Výzkum přináší shrnutí způsobů uplatnění prvků preventivního systému v praxi dotazovaných zaměstnanců střediska.

Klíčová slova

preventivní systém, Don Bosco, salesiáni, středisko mládeže, výchovně-pastorační společenství, oratoriánská kritéria

Abstract

This bachelor thesis is focused on the use of the Preventive System of Don Bosco in children's and youth work. The Preventive System originated in the 19th century in Torino, Italy, in response to the growth of uncared-for youth and to related negative social phenomena.

In this work I deal with the current form of the Preventive System and its application in the Salesian Youth Center in Prague-Kobylisy. The research brings a summary of ways of applying the elements of the Preventive System in the practice of the interviewed youth centre employees.

Keywords

preventive system, Don Bosco, salesians, youth centre, educative pastoral community, oratory criteria

Obsah

Úvod	8
1 Preventivní systém Dona Bosca	9
1.1 Don Bosco a vznik preventivního systému.....	9
1.2 Současný přístup.....	12
1.3 Výchovně-pastorační společenství	13
1.4 Principy preventivního systému	13
1.4.1 Tři opěrné body preventivního systému: rozum, náboženství, laskavost.....	14
1.4.2 Salesiánská asistence.....	16
1.4.3 Čtyři oratoriánské prvky	17
2 Salesiánské centrum v Praze-Kobylisích.....	19
2.1 Salesiánská provincie Praha a místní komunita Salesiánů Dona Boska.....	19
2.2 Sdružení salesiánů spolupracovníků.....	20
2.3 Římskokatolická farnost u kostela sv. Terezie od Dítěte Ježíše	20
2.4 Salesiánská asociace Dona Bosca.....	21
2.5 Salesiánské kluby mládeže a Salesiánský klub mládeže Praha-Kobylisy	23
2.6 Salesiánské středisko mládeže.....	23
2.6.1 Oratoř	25
2.6.2 Centrum pro rodinu	28
2.6.3 Kroužky zájmového vzdělávání.....	29
2.6.4 Programy křesťanské výchovy	29
2.6.5 Nízkoprahový klub Vrtule.....	31
3 Výzkumná část	34
3.1 Metodologie.....	34
3.1.2 Formulace výzkumných otázek.....	34
3.1.3 Výběr respondentů	35
3.1.4 Etika výzkumu	35
3.1.5 Sběr dat	36
3.2 Tematická analýza	36
3.2.1 Hřiště.....	37
3.2.2 Domov.....	38
3.2.3 Škola.....	42
3.2.4 Farnost.....	46
3.2.5 Výchovně-pastorační společenství.....	48
3.3 Diskuse	55
3.3.1 Výzkumná podotázka č. 1 – oratoriánská kritéria.....	55
3.3.2 Výzkumná podotázka č. 2 – výchovně-pastorační společenství	59

Závěr	61
Seznam zdrojů.....	63
Seznam tabulek	67
Seznam příloh.....	67

Úvod

Když jsem si na Pražské vysoké škole psychosociálních studií vybírala z nabízených témat pro bakalářské práce, využila jsem příležitosti psát o salesiánech. Já sama jsem se se salesiány seznámila v době svého dospívání, kdy jsem jako členka křesťanské hudební kapely občas zavítala do některého z jejich domů. To v té době také byla moje jediná osobní zkušenost. S křesťanskou mládeží jsem se totiž setkávala při skautských aktivitách, ve své farnosti, na programech diecézních center mládeže a právě v prostředí zmíněné kapely. Moji přátelé však o salesiánech mluvili často. Docela zajímavě popisovali jak jejich činnosti, tak jejich přístup.

Od té doby jsem se však do bližšího kontaktu se salesiánským zařízením nedostala a k jeho návštěvě mě motivovalo právě až psaní této práce. V Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylisy jsem nastoupila na praxi v klubu Oratoř, jež posléze přerostla do pracovní spolupráce, která pro mě byla v mnohých směrech inspirativní. Cílem první části práce je tedy tuto zkušenost teoreticky uchopit a přiblížit způsob práce a fungování střediska. Cílem výzkumné části je uchopit praktickou zkušenost mých bývalých kolegů.

V teoretické části práce se tedy zabývám samotným preventivním systémem Dona Bosca, jeho historickým kontextem, hlavními principy a prvky. Dále představuji projekt Salesiánského centra, jehož součástí je také Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy. Mapováním činností jednotlivých sektorů střediska se pokouším zjistit, jak se preventivní systém odráží v programové nabídce.

Tento teoretický rámec doplňuji výzkumnou částí, která se zabývá zkušeností osmi respondentů s prací ve středisku, jejich způsobem uplatnění vybraných prvků preventivního systému a názory na fungování výchovně-pastoračního společenství, které se pro spolupráci na díle střediska vytvořilo. Výzkumná část navazuje na popisnou a dohromady by měly vytvořit detailní představu o využití preventivního systému v praxi v konkrétní podobě salesiánského díla v pražských Kobylisích.

1 Preventivní systém Dona Bosca

Počátek salesiánského preventivního systému je svázán s osobou svatého Jana Bosca, italského kněze, který celý svůj život zasvětil práci s ohroženou mládeží. O životě Dona Bosca a začátcích kongregace Salesiánů Dona Boska, která Boscovo poslání nese dále, pojednává následující text.

1.1 Don Bosco a vznik preventivního systému

Jan (Giovanni) Bosco se narodil do chudého venkovského prostředí v severozápadní Itálii roku 1815. Otec mu zemřel, když mu byly necelé dva roky. Od té doby tedy Jana a jeho dva starší bratry vychovávala jen matka Markéta, která tak měla na jejich formaci zásadní vliv. Syny vychovávala důsledně, ale laskavě, vedla je k plnění jejich povinností, zároveň jim ale nechávala značnou svobodu a měla pochopení pro jejich dětské potřeby. Důležitou součástí rodinného života bylo budování vztahu s Bohem. Syny učila vidět ho ve všem dění, stále přítomného, ne morálku střežícího a trestajícího, ale jako dobrého a milujícího přítele. (Bosco, 2003/2014)

Jan byl odvážné, hbité, vnímavé a inteligentní dítě. Rád vyprávěl příběhy, které zaslechl, nebo převypravoval kázání, kterým byl přítomen. Obvykle vyprávění spojoval s představením různých kejklířských kousků: kouzlil, chodil po rukou a po laně, šplhal nebo skákal salta. Dobře uměl zaujmout, a neměl tedy o posluchače ani kamarády nikdy nouzi. Díky jeho bystrosti a pohotovému úsudku si ho všiml také místní kaplan, který chlapci nabídl bydlení a bezplatnou výuku. Brzy nato však zemřel, čímž Jan přišel o podporu pro studium. Snažil se navázat kontakt s místními faráři a kaplany. Ti se ale o bližší seznámení s chlapcem nesnažili. Tento nedostatek zájmu Jana trápil a zdá se, že výhrady k tomuto chování ovlivnily způsob, jak ke kněžskému povolání později sám přistupoval. (Bosco, 2006/2007)

Naštěstí však měl plnou podporu své matky. Jan díky ní nakonec mohl studovat na gymnáziu a později v kněžském semináři v Turíně. I zde zažíval odtažitost představených a nemohl se dočkat, až bude sám knězem, aby mohl pomáhat potřebným chlapcům. Při studiích si musel přivydělávat na obživu, a vyzkoušel tak za tu dobu několik řemesel. Tyto zkušenosti později využil při zakládání řemeslných dílen, které sloužily ke vzdělávání opuštěných chlapců. (Bosco, 2006/2007)

Po studiích začal Don Bosco navštěvovat věznice, kde si všiml zanedbaných hochů. Byl svědkem jejich bídy a ponížení. Byl svědkem jejich předsevzetí žít lépe i jejich opětovných návratů do vězení a došel k přesvědčení, že tito mladí potřebují mít venku přítele, který by jim nabídl péči a vedení. Takovýto vztah dle Bosca proměňuje životy a vede chlapce k poctivosti. Právě v této době se zrodila oratoř, prostor pro chlapce, který byl určen ke hře, výchově,

vzdělávání a pastoraci. Oratoř ze začátku existovala spíše jako koncept, než jako stabilní zařízení. Musela se totiž často stěhovat – jednak kvůli nedostatečné kapacitě místa, protože se skupina hochů neustále rozrůstala, jednak z důvodu stížností a pomluv místních obyvatel. I místní faráři se obávali Boscových aktivit. O Donu Boscovi se začaly šířit zvěsti, že je revolucionář, případně šílenec. (Bosco, 2006/2007)

Nakonec oratoř našla trvalejší útočiště v kůlně ve čtvrti Valdocco. Kůlna prošla nutnými úpravami a v dubnu roku 1846 zde byla vysvěcena kaple a sloužena první mše. Oratoř byla jedinečná už tím, že se v ní neučil pouze katechismus. Don Bosco si byl vědom, že musí chlapcům poskytnout zázemí pro hry a zábavu, které ale vždy sloužily také jako lákadlo k důležitějším činnostem – studiu katechismu, náboženství, zpovědím a slavení mše svaté s přijímáním. Někteří hoši neuměli ani číst, a tak začaly vznikat večerní školy, kde se potřebným chlapcům dostalo základního vzdělání. S výukou vypomáhali vzdělanější chlapci a místní křesťanští laici.¹ Pro účely výuky si Bosco začal psát vlastní učebnice. Brzy u oratoře ve Valdoccu vznikl také útulek pro potřebné chlapce a o něco později nová budova s dílnami pro řemeslnické učně. V těchto řemeslnických školách opět vypomáhali laici, nezasvěcení příznivci díla. (Bosco, 2006/2007)

Postupně vznikl velmi dobře fungující výchovný systém a Don Bosco se rozhodl vyjádřit jeho pravidla písemně, dát společenství řád. Přestože papež Pius IX. s myšlenkou založení nové řeholní rodiny odpovídající moderní době souhlasil, oficiální uznání kongregace trvalo jedenáct let. Boscův systém byl nezvyklý, inovativní a z mnoha stran také nepochopený. Arcibiskup pověřený doporučením Boscovy společnosti psal o chaosu, míšení řemeslníků a studentů, laiků a kleriků. Navíc se mu nepozdával způsob formace řeholníků společnosti, který byl zaměřený na praxi a na péči o přítomné chlapce spíše než na teoretické studium. Nakonec se Don Bosco rozhodl způsob fungování své společnosti vysvětlit příslušným úřadům a papeži Piovi IX. osobně. Jeho argumentace byla dostatečně přesvědčivá a 1. března roku 1869 byl podepsán dekret schvalující Společnost Františka Saleského. (Schiélé, 1992/1999) Kongregace vznikla jako společenství kleriků a laiků, kteří se k sobě vážou sliby. Cílem je dobro chudé mládeže. Při vstupu se nikdo nezříká svých občanských práv, před státem jsou členové občany, před církví řeholníky, způsob života není mnišský (Bosco, 2003/2014).

Přestože se Bosco původně zabýval prací s opuštěnými chlapci a jeho spolupracovníky byli především muži, byl v oratoři vždy přítomen i ženský prvek reprezentovaný Janovou matkou Markétou. Zvláště po její smrti Don Bosco přemýšlel, jak ženské působení podpořit. Chtěl

¹V katolické církvi se výraz laik používá v širším a užším významu. V širším významu je označením laik míněn člověk, který nepatří mezi duchovní (jáhny, kněze, biskupy). V užším významu je laikem míněn člověk, který nepatří ani mezi duchovní, ani není příslušníkem žádného řeholního společenství. V této práci slovo využívám v obou významech. Z kontextu by mělo být zřejmé, o jakou variantu se jedná, ve sporných případech slovo upřesňuji.

navázat spolupráci s řádovými sestrami, které by obstarávaly některé domácí práce pro oratoř. Nakonec se ale rozhodl, že působení své společnosti rozšíří i na výchovu dívek, k čemuž již potřeboval nejen dílčí výpomoc několika žen, ale spíše systematické zajištění. K tomuto účelu oslovil společenství dcer Neposkvrněné Panny Marie, které sídlilo ve vedlejší diecézi. Vypracoval pro ně návrh stanov, dle nichž by byly řeholními sestrami pro církve, ale svobodnými občankami ve vztahu ke státu. Bosco chtěl, aby si ze svého středu zvolily generální představenou. Volba padla na Marii Dominiku Mazzarellovou, která ale rozhodla, že se bude i ona podřizovat hlavnímu představenému salesiánské kongregace, Donu Boscovi. 5. srpna roku 1872 složily první sestry řádové sliby, a vznikla tak Kongregace dcer Panny Marie Pomocnice. Toto společenství se brzy stalo jednou z nejpočetnějších ženských kongregací v katolické církvi. (Schiélé, 1992/1999)

Jak se jedni k Boscovi dílu stavěli nedůvěřivě, tak jej druzí vítali. Biskupové z mnohých „misijních“ zemí (např. Číny, Egypta či Indie) se snažili získat Dona Bosca pro svůj záměr rozšířit jeho činnost na tyto oblasti. Díky přízni a aktivitě italského konzula v Argentině se však prvním místem salesiánských misí stala právě Argentina. V roce 1875 se na cestu vydalo prvních deset salesiánských misionářů v čele s donem Cagliem. Misionáři se ještě za Boscova života rozšířili dále do Ohňové země, Uruguaye, Brazílie, Chile a Ekvádoru. (Schiélé, 1992/1999)

Ve stejné době jako v jižní Americe začali salesiáni působit také v ostatních zemích Evropy. Prvním státem po Itálii se stala Francie, následována byla Španělskem a Anglií (Schiélé, 1992/1999). Do českých zemí salesiáni přišli až v době první republiky, v roce 1927 (Křížková, 1996).

Před svou smrtí byl Bosco již uznávanou osobností a v době své smrti byl považován za světce. Umřel dva dni po slavnosti svatého Františka Saleského, 31. ledna 1888, ve věku 72 let. Svatořečen byl o 46 let později, roku 1934. Společnost svatého Františka Saleského měla v době Boscovy smrti 774 profesů (salesiánů, kteří složili sliby), 267 noviců a 57 středisek v Evropě a v Jižní Americe, dcer Panny Marie Pomocnice bylo 313 v 50 střediscích (Schiélé, 1992/1999). V současnosti jsou salesiáni aktivní ve 132 zemích světa, mají přes 14 000 členů a 1 771 děl (*Salesiáni Dona Boska*, n.d.). Sestry salesiánky působí v 92 zemích světa a mají přibližně 12 000 členek (*O nás*, n.d.-a).

1.2 Současný přístup

Salesiánský preventivní systém není tedy pouhým souhrnem pedagogických, případně psychologických či socioterapeutických technik a metod. Jedná se o vyjádření charismatu², které se projevilo v životě, díle a slovech Dona Bosca, a posléze také v životech, dílech a slovech jeho spolupracovníků, spolupracovnic a následovníků a následovnic. Jde tedy spíše o konkretizaci a následný rozvoj zkušenosti, postojů a přístupu Dona Bosca, které byly vždy úzce svázány s křesťanskou vírou a křesťanským pohledem na svět a na člověka. (Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže, 2014)

Cílem činnosti Dona Bosca byla spása duší ohrožené mládeže. Don Bosco chtěl mladé lidi vést k životu ve svatosti, k tomu, aby byli poctivými občany a dobrými křesťany. Touto vizí v podstatě propojil sekularitu s transcendentnem, každodennost s věčností³ (Salesiánská rodina Dona Boska, 2000).

Don Boscův záměr platí i dnes, ačkoliv představa o tom, co slovo spása vlastně znamená, se po dobu existence salesiánské kongregace samozřejmě vyvíjela. Preventivní systém reaguje na měnící se situaci cílových skupin a je neustále znovu promyšlen a obnovován. Jeho východisky jsou evangelium – především pastorační láska dle vzoru Dobrého pastýře⁴, život a pastoračně-výchovná zkušenost Dona Bosca a poznatky moderních humanitních věd – především pedagogiky (včetně pedagogiky volného času a sociální pedagogiky), psychologie a sociální práce. (Kaplánek, 2012) Salesiáni této doby cíl své činnosti definují jako integrální rozvoj

² V katolické církvi slovo charisma označuje dar Ducha svatého nějakému konkrétnímu člověku či skupině lidí a skrze tohoto člověka či skupinu také ostatním lidem. Významově se mu blíží slovo poslání. V této práci slovo používám důsledně v tomto významu.

³ Myšlení, které vyjadřuje důstojnost světských záležitostí, a přesvědčení, že tyto záležitosti mohou jít ruku v ruce se záležitostmi duchovními spíše, než s nimi být v rozporu, nabývaly v 19. a 20. století na síle, a v církevních kruzích se pak naplno prosadily na druhém vatikánském koncilu (1962–1965), který dlouho podceňované životní poslání křesťanského laika rehabilitoval (viz např. věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* nebo dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*).

⁴ Jedná se o Ježíšovo podobenství, které je uvedeno v Janově evangeliu (Jan 10). Ježíš mluví o tom, že ovce nepůjdou za zlodějem, který se vkrádá do ovčince, ale za tím, kdo je zná a volá jménem, jehož hlas poznávají:

„Amen, amen pravím vám: Kdo nevhází do ovčince dveřmi, ale přelézá ohradu, je zloděj a lupič. Kdo však vchází dveřmi, je pastýř ovcí. Vrátný mu otvírá a ovce slyší jeho hlas. Volá své ovce jménem a vyvádí je. Když je má všechny venku, kráčí před nimi a ovce jdou za ním, protože znají jeho hlas. Za cizím však nepůjdou, ale utečou od něho, protože hlas cizích neznají.“

Sebe přirovnává jednak ke dveřím do ovčince, skrz které je možné vejít do bezpečí nebo vyjít a nalézt pastvu, jednak k dobrému pastýři, který zná své ovce, stará se o ně a je ochoten za ně položit i život:

„Amen, amen, pravím vám, já jsem dveře pro ovce. Všichni, kdo přišli přede mnou, jsou zloději a lupiči. Ale ovce je neposlouchaly. Já jsem dveře. Kdo vejde skrze mne, bude zachráněn, bude vcházet i vycházet a nalezne pastvu. Zloděj přichází, jen aby kradl, zabíjel a ničil. Já jsem přišel, aby měly život a měly ho v hojnosti. Já jsem dobrý pastýř. Dobrý pastýř položí svůj život za ovce. Ten, kdo není pastýř, opouští je a utíká, když vidí, že se blíží vlk. A vlk ovce trhá a rozhání. Tomu, kdo je najat za mzdu, na nich nezáleží. Já jsem dobrý pastýř; znám své ovce a ony znají mne, tak jako mě zná Otec a já znám Otce. A svůj život dávám za ovce.“

mladého člověka, tzn. rozvoj všech jeho stránek: fyzické, emoční, mentální, sociální, ale také samozřejmě duchovní (Provinciální kapitula 2007, 2007).

Oddělit preventivní systém od spirituality nelze. Preventivní systém je pevně svázán s komunitou salesiánů, kteří výchově dětí a mládeže zasvěcují svůj život a chtějí „být v církvi znamením a nositeli Boží lásky k mladým, zvláště nejchudším“ (*Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*, 2016, s. 20). Jejich život je pevně spojen s jejich posláním (Salesiánská rodina Dona Boska, 2000).

1.3 Výchovně-pastorační společenství

Své poslání Salesiáni Dona Boska sdílejí s ostatními skupinami salesiánské rodiny a dalšími spolupracovníky. Tito spolupracovníci nejsou homogenní skupinou. Salesiáni zvou ke spolupráci nejen více či méně praktikující katolíky, ale také příslušníky jiných křesťanských denominací či úplně jiných náboženství, agnostiky i lidi nábožensky lhostejné. Důležitým předpokladem této spolupráce však je otevřenost k transcendentnu, respekt k náboženské a kulturní odlišnosti a sympatie k Donu Boscovi a jeho preventivnímu systému. (24. generální kapitula salesiánů Dona Boska, 1996/1997)

Salesiáni a laici pracující v jednom díle vytvářejí spolu s cílovou skupinou dětí a mládeže a jejich rodinnými příslušníky výchovně-pastorační společenství. Z označení je patrné, že výchova je zde provázána s duchovní službou, a že prostředí, ve kterém je uskutečňována, má komunitní charakter, tzn. že se vyznačuje rodinnou atmosférou, je zaměřeno nikoli výkonově, ale hodnotově a styl a náplň (spolu)práce jsou utvářeny vzájemným dialogem. Spolupracovníci se stávají spoluodpovědnými za dílo a mladí lidé jsou povzbuzováni, aby se aktivně podíleli na vytváření pro ně určených programů. (Provinciální kapitula 2007, 2007)

Komunita salesiánů tedy není jakýmsi výhradním držitelem salesiánského poslání, je však nedílnou součástí prostředí, ve kterém se toto poslání realizuje. Jejím základním úkolem je činnost díla animovat (oživovat, oduševňovat) a zajišťovat formaci svých spolupracovníků (24. generální kapitula salesiánů Dona Boska, 1996/1997).

1.4 Principy preventivního systému

Z názvu vyplývá, že je Boscův systém zaměřený na předcházení rizikového chování. Sám Bosco (2016c) jej dává do protikladu s represivním systémem a jejich rozdíl popisuje ve své stati *Preventivní systém při výchově mládeže* následovně:

Represivní spočívá v tom, že podřízené seznámíme se zákonem a pak dohlížíme, abychom zjistili, kdo jej přestupuje, a udělili, když je třeba, zasloužený trest. Podle

tohoto systému mají být slova a tvář představeného vždy přísné, spíš hrozivé a představený sám se má vyhýbat jakékoli důvěrnosti s podřízenými.

Aby ředitel dodal váhu své autoritě, má se objevovat mezi svými podřízenými pouze zřídka; většinou jen tehdy, když je třeba trestat nebo hrozit. Tento systém je snadný, méně namáhavý a dá se úspěšně používat zvláště u vojska a všeobecně u osob dospělých a rozumných, které jsou už samy schopné si zapamatovat, co požadují zákony a předpisy.

Odlišný, a řekl bych opačný, je systém preventivní. Spočívá v tom, že se vysvětlí předpisy a pravidla ústavu a pak se dohlíží takovým způsobem, aby žáci byli stále pod dohledem ředitele nebo asistentů, kteří s nimi mluví jako milující otcové. Žáci se mohou podle nich řídit za všech okolností, oni jim radí a láskyplně je opravují. Jinými slovy to znamená, že znemožní žákům dopouštět se provinění. (s. 228-229)

V tomto krátkém odstavci je zachyceno několik důležitých principů, které jsou v preventivním systému přítomny dodnes:

- důraz na vysvětlování požadavků takovým způsobem, aby je mladý člověk byl schopen a ochoten pochopit
- neustálá přítomnost, asistence pracovníků
- navázání vztahu důvěry jako předpoklad k výchovnému působení
- vytváření rodinné atmosféry

Velký důraz dává Bosco na respekt k důstojnosti mladého člověka. Trestům se dle něj má předcházet přítomností zodpovědných dospělých a jejich přátelskými preventivními upozorněními. Pokud je i přes všechnu snahu třeba k trestům přistoupit, zcela vylučuje tresty fyzické a snaží se vyhnout veřejnému kárání a trestání. I při trestání se má postupovat rozvážně a důvod trestu se má provinilci vždy trpělivě vysvětlovat. Nedůstojné tresty dle Bosca plodí zahořklost a pomstychtivost. (Bosco, 2016c)

1.4.1 Tři opěrné body preventivního systému: rozum, náboženství, laskavost

Bosco (2016c) označuje za základní opěrné body svého systému rozum, náboženství a laskavost.

Slovo **rozum** v preventivním systému nepředstavuje pouze užívání racionality při práci s mládeží, stanovování přiměřených cílů a pravidel a užívání přiměřených intervenčních nástrojů (Salesiánská provincie Praha, 2019), ale také předpoklad, že v každém člověku je jádro směřující ke svobodě a k dobru, díky kterému lze nalézt půdu pro společný dialog. Pracovník by se měl snažit toto jádro objevovat a svou komunikací a intervencemi toto jádro posilovat

a rozvíjet tak, aby si mladý člověk sám mohl volit a volil cestu, která je pro něj prospěšná. (Kaplánek, 2012)

Pojem **náboženství** v sobě ukrývá tři principy – otevření se transcendentnu, určitou strukturovanost, kterou s sebou praktikování víry nese, a také zařazení se do společenství církve, a tím také do občanské společnosti. Pro Bosca byla náboženská náplň esencí celého systému. Jak už bylo řečeno, cílem jeho činnosti byla spása duší ohrožených mladých lidí a otevření se Bohu bylo pro tento cíl základním předpokladem (Kaplánek, 2012). Zároveň byl přesvědčen, že je třeba o vztah s Bohem pravidelně aktivně pečovat, zařazovat chvíle pobožnosti do každodenního programu, a tím také dávat svému životu směr a smysl. Pobožnost je dle něj denním pokrmem pro nasycení a posilu duše (Bosco, 2016a) a vede k opravdové morálce (Kaplánek, 2012).

V současné době však salesiánská díla existují v různých více či méně náboženských kontextech a vyžadování projevů křesťanské či vyloženě katolické víry, by mohlo znamenat nátlak k neautentickým projevům, což by podkopávalo důvěryhodnost jak jednotlivých pracovníků, tak celého díla. To ale zároveň neznamená, že by salesiánská díla měla svůj křesťanský základ a motivaci skrývat. Jsou oblasti (farnosti, programy křesťanské výchovy ad.), ve kterých má explicitní křesťanský program naopak své náležité místo. Zároveň je náboženský prvek přítomen v osobách věřících podílejících se na výchovně-pastoračním společenství. Salesiánské prostředí je místo, ve kterém křesťané mají možnost svou víru praktikovat soukromě i veřejně, a tím také dávat najevo, že spiritualitu vnímají jako přirozenou a dobrou součást života. Tento prvek se zhmotňuje přítomností salesiánů a salesiánek, kteří z přimknutí k Bohu učinili svou životní volbu a současně zůstali v blízkém kontaktu s laiky.

Jak už bylo zmíněno výše, cílem salesiánské činnosti je integrální rozvoj mladého člověka, tedy i jeho duchovní složky. Spiritualita má tudíž místo v každém programu – v některém je tento prvek více explicitní, v některém má spíše implicitní charakter. Navíc se předpokládá určitá otevřenost k otázkám transcendentna u pracovníků a dobrovolníků. (24. generální kapitula salesiánů Dona Boska, 1996/1997)

Poslední pojem **laskavost** se týká vztahové nabídky, která od pracovníků vychází. Bosco vnímal, že mladí kolem sebe potřebují dospělé, kterým mohou důvěřovat a považovat je za své přátele, a zároveň, že je láskyplný vztah výborný výchovný nástroj. Ve svém *Dopisu z Říma* (Bosco, 2016b) svým spolubratřím píše:

Vidíte, rodinné ovzduší přináší láska a láska zase důvěru. Tak se otvírají srdce a chlapeci se se vším svěřují beze strachu učitelům, asistentům a představeným. Jsou upřímní ve zpovědi i mimo ni a ochotně plní všechno, co se jim nařídí, protože vědí, že jim přikazuje někdo, kdo je miluje. (s. 237)

Bez srdečnosti je láska nepochopitelná. Ale kdo nechápe, že je milován, nemůže mít důvěru. Kdo chce být milován, musí ukázat, že miluje. (s. 241)

Kdo ví, že je milován, miluje. A kdo je milován, dosáhne všeho, zvláště u mládeže. (s. 242)

V salesiánské laskavosti se tedy ukrývá láska, která má předobraz v Boží lásce a která se projevuje postojem, jako jsou přijetí, otevřenost vztahům, srdečnost, připravenost udělat první krok, vstřícnost, trpělivost, velkorysost, respekt k potřebám druhého a péče vedoucí k vytváření rodinného prostředí prochnutého vzájemnou důvěrou. (Salesiánská provincie Praha, 2019)

1.4.2 Salesiánská asistence

Preventivní systém je tedy založen na výchově prostřednictvím osobních vztahů. Bosco (2016b) povzbuzoval své spolupracovníky, aby byli přítomni při činnostech mladých. Aktivním doprovázením totiž vzniká prostor pro uplatnění preventivních výchovných metod, ale také pro navazování a prohlubování vztahu, který má zpětně vliv na efektivitu uplatňovaných metod:

Aby z toho, že milujeme věci, které se jim líbí a že se účastníme jejich dětských zálib, poznali, že je milujeme i tehdy, když od nich vyžadujeme kázeň, studium, odříkání, které se jim přirozeně líbí méně. A aby se to naučili konat rádi. (s. 239–240)

Učitel, kterého je vidět jen za katedrou, je pouhým učitelem a nic víc. Ale když jde s hochy o přestávce hrát, stává se jejich bratrem (s. 241).

Doprovázení se děje na třech úrovních – v prostředí výchovně-pastoračního společenství, ve skupinách a individuálně (osobní doprovázení).

Samotné doprovázení začíná vytvářením **prostředí** s rodinnou atmosférou. Výchovně-pastorační společenství má být útočištěm, bezpečným přístavem, zároveň ale nabízet přiměřenou stimulaci a podněcovat mladého člověka k růstu a přebírání zodpovědnosti za vlastní život (Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže, 2014).

Osobní dozrávání mladého člověka je spoluurčováno kvalitou vztahů s dospělými osobami. Pozitivní vztahy s různými dospělými – s jejich rozličnými osobnostmi a schopnostmi – jsou pro zdravý vývoj mladého člověka nezbytné. Mladý člověk tak pomocí sítě neformálních vztahů navazuje kontakt se světem dospělých a dospělí zároveň navazují kontakt se světem mladých. Díky tomu mohou pak svou činnost promýšlet a upravovat tak, aby nejen pracovali pro mladé, ale především s mladými a aby drželi krok s novými generacemi. (Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže, 2014)

Kvalita prostředí je závislá na péči, která je mu věnována, proto se pozornost nezaměřuje pouze k cílové skupině, ale také mezi spolupracovníky navzájem. Projevuje se způsobem komunikace,

organizací procesů, vyjasněním kompetencí, uskutečňováním spoluodpovědnosti a kvalitou vzájemných vztahů (Salesiánská provincie Praha, 2019).

Druhou úrovní je doprovázení **ve skupině**. Vrstevnická skupina pomáhá mladým nacházet a nést vlastní identitu a poznávat a přijímat odlišnost ostatních. Svou velikostí brání anonymizaci a s ní spojeným pocitům osamocení či uzavřenosti (Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže, 2014) a díky své dynamice je nezbytná v procesu socializace (Provinciální kapitula 2007, 2007).

Skupinové doprovázení zahrnuje jednak přímou práci se skupinami, jednak činnosti, které vedou k zajišťování vhodných podmínek pro vznik a fungování skupin. Mimoto se také projevuje v péči o pracovní týmy, které zajišťují programy v salesiánském díle (Salesiánská provincie Praha, 2019).

Třetí úrovní je **osobní doprovázení**. V preventivním systému je velmi důležitý prvek zaměření na osobu. Každý člověk je vnímán ve své jedinečnosti a je k němu přistupováno individuálně. V salesiánském stylu práce se tedy dbá na vytváření prostoru k osobnímu setkávání a k respektujícímu dialogu. Osobní rozhovor doplňuje a osvětluje postoje, z kterých pracovníci v interakci s mladými vycházejí, a mladému člověku dává prostor k sebevyjádření, sdílení a poznávání sebe samého. (Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže, 2014) Osobní doprovázení není nabídkou určenou pouze cílové skupině, ale všem členům výchovně-pastoračního společenství (Salesiánská provincie Praha, 2019).

Styl práce založený na osobních vztazích klade velký nárok na zralost pracovníka a na jeho práci s hranicemi (Bosco, 2016b). Takový vztah se uskutečňuje v rámci pomáhajícího vztahu. Pro bezpečné zachování rolí a hranic všech zúčastněných je tedy třeba mít jasně definovaný prostor a pravidla, v rámci kterých se salesiánská asistence uskutečňuje (Salesiánská provincie Praha, 2019).

1.4.3 Čtyři oratoriánské prvky

Salesiáni berou jako svůj trvalý inspirační zdroj zkušenost Dona Bosca v jeho první oratoři v turínském Valdoccu. Tato zkušenost je popisována pomocí čtyř prvků či kvalit, které první oratoř obsahovala: domov, farnost (příp. kostel), školu a hřiště. Tyto čtyři prvky se staly trvalými kritérii pro hodnocení a obnovu každého díla. (*Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*, 2016, s. 47)

Domovem se myslí zkušenost rodinného ducha. Tato rodinnost se projevuje přijetím, empatií, prostorem pro sebevyjádření, respektem k potřebám druhého, učením se naslouchání a dialogu, spoluodpovědností. Je to prostředí bezpečí (Salesiánská provincie Praha, 2019).

Farnost je prostor pro setkávání člověka s Bohem. Preventivní systém vychází z přesvědčení, že se Bůh chce setkat s člověkem, že vztah člověka s Bohem založený na tomto osobním setkání je cestou k naplnění lidského života a že by tato možnost měla být nabídnuta každému mladému člověku. Prvek farnosti tedy vyzývá k tvorbě prostoru a vhodných podmínek, které vytvářejí příležitosti k poznávání Boha a setkávání se s ním. Mezi tyto podmínky patří i hodnověrné ústní a žité svědectví o víře jednotlivých členů výchovně-pastoračního společenství. (Salesiánská provincie Praha, 2019)

Prvek **školy** zachycuje aspekt přípravy na život. Je zaměřen na zvyšování kompetencí v životních schopnostech a dovednostech (Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže, 2014). Tento rozvoj může probíhat ve všech základních lidských dimenzích – ve fyzické dimenzi např. v oblasti sebepěče nebo fyzických dovedností, v mentální dimenzi např. v oblasti vědomostí a duševních schopností, v emocionální a s ní spojené sociální dimenzi např. v oblasti emoční zralosti a sociálních kompetencí a v duchovní dimenzi např. v oblasti hodnot a postojů.

Salesiánské prostředí se snaží nabízet zdroje a prostředky, které podporují růst. Pracovník hledá v mladém člověku styčný bod, který je přístupný dialogu a nabídce integrálního dozrávání. Mladý člověk je přitom zároveň podporován, aby na tuto nabídku odpovídal aktivně, a stal se tak protagonistou své vlastní zralosti a svého vývoje. (Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže, 2014)

Hřiště je místo přátelských setkání a radosti. Je to prostor k rekreaci, k neformálnímu a spontánnímu setkávání. Pracovník zde vychází směrem k mladému člověku mimo rámec svých formálních povinností, a vyjadřuje tak zájem o jeho osobu v jeho přirozenosti. Zde se buduje důvěra a přátelský vztah, které umožňují salesiánskou asistenci. (Salesiánská provincie Praha, 2019)

Tyto čtyři prvky nejde v praxi jednoduše oddělit. Vzájemně se prolínají. Slouží však jako dobré vodítko při posuzování a plánování činností v salesiánských dílech. V této práci se k nim budu vracet v souvislosti s projektem Salesiánského centra v Praze a svým výzkumem.

2 Salesiánské centrum v Praze-Kobylisích

Pod názvem Salesiánské centrum se ukrývá několik právně samostatných, ale funkčně a personálně značně provázaných organizací. Stejnou adresu sdílí Salesiánská provincie Praha, místní komunita salesiánů Dona Bosca v Praze-Kobylisích, Sdružení salesiánů spolupracovníků, Římskokatolická farnost u kostela sv. Terezie od Dítěte Ježíše Praha-Kobylisy, Salesiánská asociace Dona Bosca, z. s. a Salesiánské kluby mládeže, z. s. Ve vedlejší budově sídlí Salesiánský klub mládeže, z. s. Praha-Kobylisy a Salesiánské středisko mládeže – středisko volného času, o. p. s. Jaká sdružení se pod jednotlivými názvy ukrývají, co je jejich účelem a jakým způsobem se podílejí na realizaci preventivního systému, si přiblížíme v následujícím textu.

2.1 Salesiánská provincie Praha a místní komunita Salesiánů Dona Boska

Salesiánská provincie Praha je evidovaná církevní právnická osoba. Jde o místní organizační jednotku mužské řeholní kongregace Salesiáni Dona Boska (Společnost sv. Františka Saleského), což je původní větev salesiánské rodiny. Hlavní představený salesiánů, který je nástupcem Dona Bosca, je považován za otce všech ostatních větví. Jeho úkolem je sjednocovat a animovat celou salesiánskou rodinu. Od roku 2014 je hlavním představeným Ángel Fernández Artime, SDB, 10. nástupce Dona Bosca. Na místní úrovni (v provinciích) podobnou úlohu zastává provinciál, který se hlavnímu představenému v Itálii zodpovídá. Českým provinciálem je v současné době pater Martin Hobza, SDB, člen kobylické komunity salesiánů.

Místní komunita Salesiánů Dona Boska v Praze-Kobylisích je společenství řeholních bratří společně žijících v domě na Kobylickém náměstí. Salesiánští bratři spolu sdílí svůj život a své povolání. Společenství momentálně čítá 18 členů, čímž se velikostí řadí na špici komunit české provincie. Ředitelem komunity je pater František Blaha, SDB (*Praha-Kobylisy*, n.d.). Druhá komunita salesiánů v Praze funguje při VOŠ Jabok.

Sestry salesiánky, členky Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice, mají v Praze také dvě komunity. Jedna provozuje v Karlíně Dvouletou katolickou střední školu a přilehlý domov mládeže, druhá sídlí v Kobylisích kousek od Salesiánského centra.

Zásadním úkolem salesiánů a salesiánek z kobylických komunit je animace salesiánského charismatu přítomného v díle Salesiánského centra v Kobylisích. Životaschopná komunita je základním předpokladem pro samotnou existenci díla (Provinciální kapitula 2007, 2007), je jeho jádrem a oživovatelem (24. generální kapitula salesiánů Dona Boska, 1996/1997). Spojovacími články mezi radou Salesiánského centra a komunitami jsou ředitel a ředitelka komunit (Švédová et al., 2015).

Komunita salesiánů v Kobylisích přijímá do svého středu také studenty pražských škol. Studenti v Kobylisích nejenom bydlí, ale jsou také zapojeni do života komunity. Kromě toho se jako dobrovolníci podílí na aktivitách centra. Vypomáhají například v Oratoři, v kroužcích pořádaných střediskem mládeže, ve farnosti nebo v projektech Salesiánské asociace Dona Boska.

Komunita je tedy domovem pro salesiány i pro zvané nezasvěcené laiky. Je nositelkou rodinných hodnot – členové komunity i studenti spolu žijí, sdílí radosti i povinnosti, poskytují si vzájemnou podporu. Jako každá věřící rodina tvoří církev v malém – obyvatelé domu společně prožívají svou víru v každodenním životě, společně se modlí, slaví liturgii, vedou duchovní rozhovory. Zároveň dává prostor vzdělávání, zvyšování způsobilosti v konkrétních činnostech a práci, ale i zábavě a rekreaci, a to jednak uvnitř samotné komunity, jednak navenek v zapojení se do aktivit Salesiánského centra. Je tedy nositelkou všech čtyř oratoriánských prvků.

2.2 Sdružení salesiánů spolupracovníků

Kromě zasvěcených salesiánů mají v Kobylisích svou centrálu také salesiáni spolupracovníci. **Sdružení salesiánů spolupracovníků** je třetí hlavní větví salesiánské rodiny. Založil jej Don Bosco v roce 1876. Vycházel tak ze své mnohaleté praxe. Na chodu oratoře se totiž kromě kleriků a zasvěcených mužů vždy podíleli i nezasvěcení křesťanští laici, muži i ženy.

Salesiánské poslání vzniklo v církvi pro svět, má výchovný charakter a zasahuje do oblasti kultury. Rezonuje tedy s úkoly přirozeně náležejícím laikům, a vede tak ke spolupráci laiků, zasvěcených laiků (salesiánů koadjukturů) a duchovních (jáhnů, kněží a biskupů). Na charismatu Dona Bosca se podílejí všichni společně. (24. generální kapitula salesiánů Dona Boska, 1996/1997)

Salesiáni spolupracovníci, v hojné míře manželské páry, nejen participují na činnostech salesiánských zařízení, ale také – a především – realizují salesiánské hodnoty ve svém přirozeném prostředí, ve svém životě a práci, přičemž mají obzvlášť na zřeteli blaho dětí a mládeže a péči o rodinné hodnoty. (*Sdružení salesiánů spolupracovníků*, n.d.)

Protože je název poněkud zavádějící, je třeba vysvětlit, že ne každý laický pracovník či dobrovolník, který spolupracuje na salesiánském díle, je také členem Sdružení salesiánů spolupracovníků.

2.3 Římskokatolická farnost u kostela sv. Terezie od Dítěte Ježíše

Farnost je sama o sobě jedním z pilířů preventivního systému. Je to společenství zaměřené na péči o vztah místní církve s Bohem. Jejím posláním však není pouze starost o věci člověka přesahující, ale také o věci lidské, které se dotýkají životů věřících. Farnost sv. Terezie je

společenství sdružující množství lidí různého věku, zázemí, povolání, zájmů a cílů a uskutečňující široké spektrum služeb a činností. Svou otevřeností pro příchodí a společným sdílením při liturgii a při dalších činnostech a setkáních se spolupodílí také na realizaci rodinných hodnot přijetí, podpory a bezpečí. Ve společenství děti, mládež i dospělí mají možnost také mj. zvyšovat svoje životní kompetence.

V aktivitách farnosti můžeme tedy vystopovat všechny čtyři oratoriánské prvky. Na prvním místě je samozřejmě péče o duchovní život a vše, co s ním souvisí. Jedná se především o slavení liturgie a spirituální a pastorační péči. Farnost zajišťuje i činnosti komunitního charakteru, vytváří zázemí, druhý domov pro své farníky. Cílovou skupinou jsou přirozeně především věřící katolíci všech věkových kategorií, ale farnost se neuzavírá ani lidem nevěřícím či Boha hledajícím, příslušníkům jiných křesťanských církví a uskupení či vyznavačům úplně jiného náboženství.

Ve farnosti se pravidelně schází několik společenství věřících. Pro mládež a spolu s ní se vytvořilo několik skupin, dohromady se scházejí na Úterky u Terky. Farníci různého věku se setkávají na četbu Písma svatého, studium a zamyšlení nad encyklikou *Laudato Si'* papeže Františka nebo na společnou modlitbu. Vlastní společenství vytvořily také místní maminky. Farnost organizuje jednorázové akce řídící se obvykle rytmem liturgického roku, jeho slavnostmi, svátky a památkami, zajišťuje výuku náboženství, pořádá přednášky a přednášková pásma na aktuální témata a kurzy Alfa pro všechny hledající, kteří se chtějí dozvědět více o křesťanství, případně prohloubit svou víru. Ve farnosti tedy je prostor také pro práci a vzdělávání i pro společnou zábavu a rekreaci. (*Farnost sv. Terezie – Kobylysy*, n.d.)

Duchovní správou farnosti sv. Terezie je zatím stále pověřen pater Martin Hobza, SDB.⁵ Farnost úzce spolupracuje s ostatními složkami Salesiánského centra. Některé události (přednášky, Úterky u Terky, výuka náboženství, nedělní oratoř, farní chaloupky) jsou např. pořádány v koordinaci se Salesiánským střediskem mládeže. Farníci se také mimo jiné ve farnosti dozvídají o činnostech centra, pořádaných akcích a další důležité informace týkající se chodu zařízení.

2.4 Salesiánská asociace Dona Bosca

Salesiánská asociace Dona Bosca, z. s. neboli **SADBA** participuje na misijním díle salesiánů. Ve středu jejího zájmu jsou znevýhodněné děti a mladí lidé, zejména z chudých částí světa. Mezi činnosti SADBY patří např. Adopce nablízko, misijní dobrovolnictví, misijní projekty (především osvěta a získávání prostředků pro misie) nebo projekt Rinaldi – Evropské aktivity. (*Naše projekty*, n.d.)

⁵ Martin Hobza se v letošním roce stal novým českým provinciálem. Je tedy pravděpodobné, že v nejbližší době bude správu farnosti předávat nástupci.

Projekt **Adopce nablízko** je zaměřen na přípravu a vysílání dobrovolníků do míst, kde je potřebná práce s ohroženými mladými lidmi. Východiskem projektu je předpoklad, že mezi základní potřeby dětí a mladých lidí patří laskavá péče dospělého, jeho podpora a doprovázení. Dobrovolníci působí v salesiánských zařízeních, kde s nimi tráví volný čas nebo je učí či doučují. Finančním příspěvkem dárce pomáhá hradit náklady spojené s dobrovolnickou službou, např. školení dobrovolníků (roční přípravný kurz Cagliari), letenky, očkování nebo pobytové náklady. Přeneseně si dobrovolníka „adoptuje“, a ten pak svůj čas, energii a schopnosti věnuje potřebným dětem a mladým. Momentálně SADBA vysílá dobrovolníky do Albánie, Angoly, Demokratické republiky Kongo, Ekvádoru, Ghany, Indie, Keni, Mexika, Tanzánie a Zambie, a plánuje vysílat do Mongolska a Papuy Nové Guiney. (*O projektu*, n.d.)

Mezi osvětové činnosti SADBY patří projekt **Dnes jím jako...** Projekt je zaměřený především na žáky základních a studenty středních škol a jeho cílem je vzbudit zájem o život jejich vrstevníků v rozvojových částech světa. Výuka je sestavená z velké části dle informací a materiálů dobrovolníků, kteří mají se způsobem života v dané zemi osobní zkušenost. Pro účely výuky slouží fotografie, reportážní videa, nahrané rozhovory, písňe nazpívané tamními dětmi a zábavně vypracované pracovní listy. Součástí je recept na typický pokrm a možnost si dané jídlo uvařit. V roce 2020 probíhá jubilejní desátý ročník projektu a seznamuje se životem dětí a mládeže v Ekvádoru. (*Dnes jím jako*, n.d.) Dřívější ročníky ukazovaly způsob života mladých např. v Angole, Indii, Kongu, Zambii či Mexiku (*Minulé ročníky*, n.d.).

Dalším misijním projektem je projekt **Darujme vzdělání**, jehož účelem je podpora vzdělávání dětí a mladých lidí při konkrétních salesiánských střediscích – ve středisku pro děti ulice ve městě Lubumbashi v Demokratické republice Kongo, ve farnosti Golaghat v severovýchodní Indii a ve středisku v Kazanlaku a Staré Zagore v Bulharsku, které se zaměřuje na práci s romskou menšinou. (*Misijní pomoc*, n.d.)

Program **Rinaldi – Evropské aktivity** nabízí mladým lidem mezi 16 a 25 lety možnost vzdělávání, praxe a osobního růstu účastí na mezinárodních táborech a kurzech, např. se zaměřením na ekologii a udržitelnost, na lidská práva a jejich prosazování ve veřejném dění a životě společnosti nebo na prohloubení znalostí, schopností a dovedností pro zkušené animátory. (*Rinaldi – Evropské aktivity*, n.d.)

SADBA tedy participuje na původním poslání Dona Bosca tím, že si všímá opuštěných a ohrožených dětí a mladých na celém světě a snaží se jim pomoci poskytnutím přátelské podpory a možnosti navázání osobního vztahu s dobrovolníky, které k nim vysílá, ale také a především přípravou těchto dobrovolníků a péčí o ně a jejich rozvoj.

Organizace funguje od roku 2005. V současnosti je jejím předsedou Mgr. Ing. Pavel Ženíšek, SDB (*O nás*, n.d.-b).

2.5 Salesiánské kluby mládeže a Salesiánský klub mládeže Praha-Kobylisy

Salesiánské kluby mládeže, z. s. jsou spolkem dětí, mládeže a dospělých. Účelem spolku je podporovat sociální, tělesný, duševní a duchovní rozvoj především dětí a mládeže, a to zejména dětí a mládeže, které jsou materiálně, sociálně či jinak znevýhodněné (Salesiánské kluby mládeže, 2015, 25. listopadu). Činnost spolku se dělí mezi ústředí a jednotlivé pobočné spolky, kterých je momentálně po celé republice devět (Salesiánské kluby mládeže, 2019).

Ústředí sídlící v Kobylisích má za úkol zajišťovat informační servis pro pobočné spolky, administraci státních dotací a podpůrnou činnost. Ústředí také organizuje vzdělávací kurzy pro pracovníky a dobrovolníky (animátory) v salesiánských organizacích. (Salesiánské kluby mládeže, 2019)

Činnost jednotlivých klubů se realizuje formou jednorázových, pravidelných i celoročních aktivit, v docházkových i pobytových programech. Nejčastějšími aktivitami jsou např. pořádání pravidelných kroužků, jednorázových akcí a táborů, provoz otevřených volnočasových klubů pro neorganizovanou mládež nebo pořádání vzdělávacích kurzů. (Salesiánské kluby mládeže, 2019)

Salesiánský klub mládeže Praha-Kobylisy, z.s. převedl v roce 2015 svou činnost pod Salesiánské středisko mládeže – středisko volného času, o.p.s. v Praze-Kobylisích. Existuje tedy pouze formálně. (Salesiánské kluby mládeže, 2019)

2.6 Salesiánské středisko mládeže

Salesiánské středisko mládeže – středisko volného času, o.p.s. je organizace, která se svou činností zaměřuje na děti, mládež a jejich rodiny, přičemž na zřeteli má zejména ty, které jsou hmotně, sociálně, kulturně či jinak znevýhodněny. Společnost byla založena Salesiánskou provincií Praha. Středisko vzniklo za účelem pomáhat mladým lidem v růstu a přebírání zodpovědnosti za jejich vlastní život. Toto poslání realizuje v několika oblastech – v oblasti výchovy a vzdělávání, kultury a sportu a sociální a duchovní služby. Od roku 2016 je středisko zařazeno do rejstříku školských zařízení. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019)

Činnost střediska je zajišťována pedagogickými, sociálními, pastoračními, administrativními a technickými pracovníky a dobrovolníky. Při výběru pracovníků i dobrovolníků se dbá na jejich morální vyspělost a občanskou bezúhonnost. Předpokladem úspěšné spolupráce v salesiánském středisku je také respekt ke křesťanským hodnotám. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2016, 29. června)

Pracovníci a dobrovolníci střediska se řídí platnými zákony České republiky a mezinárodními smlouvami. Pro jejich práci jsou mj. podstatné tyto zákonné předpisy:

- Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících
- vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochranně veřejného zdraví

Pracovníci se dále řídí Vnitřním řádem střediska, standardy kvality a směrnicemi Salesiánské provincie Praha, etickým kodexem střediska a dalším profesními etickými kodexy a standardy kvality.

Obecnými cíli činnosti střediska jsou:

- „Pomocí individuálního přístupu a zájmu o každého pomáhat dětem a mladým objevovat jejich vlohy a pomáhat jim je rozvíjet.
- Vytvářet, udržovat a posilovat vzájemné vztahy ve skupině i mezi skupinou a širším okolím.
- Seznamovat cílovou skupinu s hodnotami a [sic] víry a křesťanského pohledu na svět.
- Vzdělávat cílovou skupinu a rozvíjet její životní příležitosti.
- Zlepšit kvalitu života cílové skupiny.
- Poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu, a předcházet tak sociálnímu vyloučení.
- Motivovat cílovou skupinu k vytváření pozitivních zájmů.
- Předcházet, příp. zabránit společensky nežádoucím jevům v cílové skupině.
- Pomoci zvládnout mladým lidem bezpečný přechod do dospělosti.“ (Jiráček et al., 2019, 1. září, s. 6)

Středisko se organizačně dělí na sektory. V Oratoři, v Kroužcích zájmového vzdělávání a v Programech křesťanské výchovy se realizují pedagogické programy, v Centru pro rodinu výchovná, vzdělávací a poradenská činnost pro rodiny a v nízkoprahovém klubu Vrtule je poskytována ambulantní a terénní sociální služba pro mladé lidi od 13 let. Pod středisko spadá také provoz Salesiánského divadla, které slouží především pronájmům neziskových organizací, které pracují s dětmi, ale také jako prostor pro realizaci kulturních či vzdělávacích programů pořádaných střediskem. Podpůrné činnosti pro středisko realizují ekonomické, provozní a fundraisingové oddělení. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019)

Sektory ve středisku se svou činností, prostorovým a personálním zajištěním různě kříží a proplétají. Jednorázové akce často probíhají ve spolupráci několika sektorů najednou. Toto proplétání někdy vede k určité nepřehlednosti a nejasnosti, ale zároveň napomáhá zpřístupňování a přirozenému síťování jednotlivých programů a služeb střediska.

Metodou práce ve středisku je salesiánský preventivní systém. V každé činnosti střediska by tedy měly být obsaženy všechny čtyři oratoriánské prvky (domov, hřiště, škola, farnost), protože právě jejich propojení vede k celistvému rozvoji mladého člověka. Dle povahy činnosti se však jednotlivé prvky uplatňují s různou vahou a v různé podobě. (Nedvídek, 2019)

2.6.1 Oratoř

Oratoř je otevřený klub, jehož účelem je motivovat neorganizované děti a mládež ke smysluplnému trávení volného času, a tím napomáhat jejich zdravému růstu a dozrávání. Oratoř je přístupná všem dětem a mládeži od 6 do 18 let bez dalšího vymezení. Provoz má tři podoby: běžný provoz, jednorázové akce a terénní forma při Základní škole u Školské zahrady. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019)

Běžný provoz probíhá ve vnitřních a vnějších prostorách střediska každý školní den v odpoledních hodinách. Nabídka oratoře je zaměřena především na sportovní, herní a výtvarné aktivity. Klienti klubu mohou využívat fotbalové, hokejbalové/basketbalové a pískové hřiště, skatepark pro jízdu na koloběžkách, skateboardech a in-line bruslích, venkovní trampolínu, stolní fotbal a stůl na ping pong ve vnitřní herně, herní konzoli Xbox, žonglovací vybavení a širokou nabídku deskových a karetních her či provozovat výtvarné a jiné umělecké aktivity. Pracovníci a dobrovolníci Oratoře se však snaží být návštěvníkům klubu nápomocni i v realizaci dalších činností mimo stanovenou nabídku, a podpořit tak jejich kreativitu a proaktivní přístup k trávení volného času. Pro využívání nabídky Oratoře je nezbytná bezplatná registrace. Využívání půjčovny sportovního a herního vybavení je umožněno za symbolický roční poplatek.

Přestože klub slouží především spontánnímu a neorganizovanému trávení volného času, je do nabídky zahrnuto i každodenní v pravidelný čas se konající „Slůvko na palubě“, které vychází z Boscovy praxe večerních „slůvek“ před spaním a slouží ke společné reflexi, k ponaučení formou krátkého příběhu, ke sdílení, případně k diskusi nad některým z témat, která si pro své klienty pracovníci Oratoře připravili (v letošním školním roce např. 30 let od sametové revoluce, Hudba, Konec přestavby Salesiánského centra nebo Sport a fair play).

Pracovníci a dobrovolníci zajišťují bezpečný provoz prostor Oratoře a dodržování pravidel a vykonávají aktivní sociálně-pedagogickou asistenci (Nedvídek, 2019). Při své práci využívají znalostí zejména z oboru pedagogiky volného času a sociální pedagogiky. Potřebné jsou však

také odborné kompetence ve využívání metod sociální práce a krizové intervence. Mimoto pracovníci poskytují jednorázové základní poradenství v sociální a pedagogicko-psychologické oblasti, a to jak svým klientům, tak jejich rodičům. Klientům také nabízejí pomoc s domácími úkoly, případně občasné doučování.

Při své práci se pracovníci Oratoře snaží o předávání hodnot, které považují za důležité. Toto předávání probíhá jednak tím, že pracovníci a dobrovolníci tyto hodnoty osobně žijí, a jsou tak patrné z jejich ústního i žitého svědectví, jednak tím, že v souladu s nimi postupují v interakci s kolegy i s klienty, ve výchovných intervencích a v řešení nastalých situací. Mezi tyto hodnoty mj. patří:

- respektující mezilidské vztahy, spolupráce
- bezpečné a důvěryhodné prostředí
- laskavý, chápající, přijímající a začleňující přístup
- jedinečnost a hodnota každého člověka, lidská svoboda
- otevřená komunikace, upřímnost
- zodpovědnost za vlastní život
- spoluodpovědnost za fungující vztahy a prostředí
- umění uznat svou chybu
- pozitivní motivace k sebezvoji
- spirituální přesah, víra a smysl života; případně živý vztah k Bohu, Ježíši Kristu. (Nedvídek, 2019)

Typickými návštěvníky Oratoře jsou děti a mladí lidé, kteří:

- z různých důvodů nedosáhnou na obvyklou nabídku volnočasových a zájmových aktivit
- ve středisku navštěvují některý z nabízených kroužků a v Oratoři tráví čas před ním nebo po něm
- jsou součástí vrstevnické skupiny (obvykle školní třídy) a v Oratoři tráví čas společnou aktivitou, kterou si sami organizují. (Nedvídek, 2019)

Do Oratoře tedy chodí děti a mladí lidé s různými zakázkami, s různým zázemím a s různou mírou ohrožení sociálně-patologickými jevy.

V první skupině bývají děti a mladí lidé pocházející ze sociálně slabého zázemí. Často se také jedná o děti a mladé lidi se speciálními potřebami, znevýhodněné mentálním nebo tělesným handicapem. Tyto děti a mladí lidé bývají ohroženi šikanou, sociálním vyloučením, chudobou nebo rizikovým sociálním chováním, např. záškoláctvím, zneužíváním návykových látek či kriminálním chováním. V Oratoři obvykle hledají bezpečný prostor a u pracovníků

a dobrovolníků klubu podporu a alternativní podobu vztahů, než kterou znají z domácího nebo školního prostředí. (Nedvídek, 2019)

Do druhé skupiny spadají především mladší děti, kteří do Oratoře chodí pouze ve dny konání svého kroužku nebo jiného programu ve středisku nebo ve farnosti. Jejich setrvávání v klubu je obvykle vázáno na dobu, než si je vyzvedne některý z rodičů, starší sourozenec nebo prarodič. Protože jsou obvykle mladší než ostatní návštěvníci Oratoře, je třeba, aby jim pracovníci a dobrovolníci věnovali osobní pozornost a asistenci. (Nedvídek, 2019)

Práce se třetí skupinou návštěvníků Oratoře obvykle přináší potřebu zaměřením se na skupinovou dynamiku, ošetřování sociálně-patologických jevů uvnitř skupiny (např. šikana některého z členů ostatními členy skupiny) a interakce mezi skupinou, resp. jejími členy a ostatními návštěvníky Oratoře (Nedvídek, 2019).

Jednorázové akce obvykle probíhají během víkendů a prázdnin. Tyto akce se od běžného provozu liší mj. tím, že je zde program organizovaný, nabídka aktivit je tedy jasně daná a strukturovaná. Účastníci – zvláště ti, kteří nejsou zvyklí se organizovaných akcí účastnit – mají možnost zakusit sami sebe v novém prostředí a v nové situaci a za asistence pracovníků a dobrovolníků tuto novou zkušenost reflektovat, zpracovat, a zvyšovat tak své životní kompetence.

Jednorázové akce jsou velmi vhodné k aplikování principů zážitkové pedagogiky. Pobytové akce navíc dávají možnost hlubšího vzájemného poznávání, lepšímu porozumění jeden druhému, a tedy i navazování hlubších vztahů mezi účastníky navzájem, ale také mezi účastníky a pracovníky či dobrovolníky a mezi pracovníky a dobrovolníky navzájem. Vytváření hlubších vztahů vede k vytváření větší důvěry, a tedy i ke komplexnější práci s klienty nejen na dané akci, ale posléze také v běžném provozu Oratoře. (Nedvídek, 2019)

Mezi pobytové akce patří podzimní chaloupka (tábor), jarní lyžařský a snowboardový tábor, jarní víkendovka a letní chaloupka (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019). V prostorách střediska pak každý rok proběhne několik programů s přespaním organizovaných pracovníky a dobrovolníky. Také samotní klienti pro sebe (za pomoci pracovníků a dobrovolníků) organizují sportovní (zvláště pingpongové) turnaje. Z potřeb a přání klientů a nápadů pracovníků a dobrovolníků vznikají další jednorázové aktivity, které se často konají v době běžného provozu, např. návštěva aquaparku, stavba trampolíny, opékání buřtů nebo během loňského podzimu lovení sametek, kešek s tematikou sametové revoluce.

Jednorázové aktivity jsou v první řadě určeny pro děti a mladé lidi registrované v Oratoři, případně pro jejich sourozence a kamarády, ale i pro širší veřejnost za předpokladu, že spadá do cílové skupiny (Nedvídek, 2019).

V roce 2018 vznikla ve spolupráci se Základní školou u Školské zahrady také **terénní forma služby**. Probíhá jednou týdně na školním hřišti a dvoře v době volných hodin žáků druhého stupně. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019)

2.6.2 Centrum pro rodinu

Jak už ze samotného názvu vyplývá, sektor Centrum pro rodinu se zaměřuje nejen na děti a mládež, ale na podporu rodiny jako celku a zahrnuje výchovnou, vzdělávací a poradenskou činnost a odlehčovací službu v podobě krátkodobého hlídání předškolních dětí. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2016, 29. června)

Hlavním cílem sektoru je poskytování nebo zprostředkování preventivních a podpůrných aktivit, které napomáhají předcházet negativním jevům v rodinách. Dalším cílem je podpora rodin v krizi zahrnující také zprostředkovávání a spolupráci s návaznými službami (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019).

Poradenská služba zahrnuje především pedagogické a sociální rodinné poradenství. Odborné poradenství je uskutečňováno výchovnou poradkyní a sociální pracovnící. Sociální pracovníce také zajišťuje síťování služeb, tzn. že rodinám poskytuje informační servis o možnostech návazných služeb, příp. zaujímá mezi těmito službami a rodinami roli prostředníka. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019)

Na potřeby místních rodin se sektor snaží reagovat nabídkou pravidelných i jednorázových vzdělávacích kurzů a seminářů, mezi které patří:

- Program pro matky s prvním miminkem, jehož účelem je pomoci při zvládnání výzev, které s prvním dítětem přicházejí, a vzájemná podpora.
- Pohybové a tvořivé hravé kroužky pro rodiče s dětmi, které jsou zaměřeny na rozvoj hrubé i jemné motoriky, sebeobsluhy, logického myšlení, smyslového poznávání a kreativity pomocí pohybových her, říkanek, písniček a výtvarných aktivit.
- Otevřená herna, která slouží setkávání rodičů s dětmi.
- Kroužek zaměřený na rozvoj grafomotoriky, matematické představivosti a jazykové vybavenosti pro předškoláky s odkladem školní docházky.
- Logopedický kroužek zaměřující se na prevenci řečových problémů a vad, případně na jejich odstraňování a na rozvoj jazykových dovedností.
- Přírodovědný kroužek pro předškolní děti věnující se zkoumání a pozorování přírody a rozvíjení dětské zvědavosti.
- Večerní vzdělávací semináře vedené zvanými řečníky.
- Večerní setkávání svépomocné podpůrné skupiny bezdětných párů i jednotlivců, které slouží ke sdílení a diskuzím, ale také k povídání se zvanými odborníky.

- Uzavřená podpůrná rodičovská skupina vedená psychoterapeutkou určená nejen rodičům, ale také prarodičům či lidem zatím bezdětným, kteří se na rodičovství teprve připravují. (*Centrum pro rodinu*, n.d.)

Centrum pro rodinu také zajišťuje přípravný kurz pro děti chystající se na přijímací zkoušky na osmiletá gymnázia a ve spolupráci se sektorem kroužků individuální doučování pro děti, které mají problém se zvládnutím učiva.

Mimoto Centrum pro rodinu pořádá i jednorázové akce, jako jsou svatomartinský průvod, tvoření adventních věnců či vítání jara nebo pobytové akce pro rodiny, maminky nebo příměstské tábory pro nejmenší. Tyto akce bývají organizovány ve spolupráci s farností a ostatními sektory střediska.

2.6.3 Kroužky zájmového vzdělávání

Kroužky zájmového vzdělávání jsou sektor organizující zájmové a vzdělávací aktivity zejména pro děti a mladé lidi od 6 do 18 let (některé jsou dostupné i dospělým zájemcům). V jeho nabídce jsou kroužky pohybové a sportovní (fotbal, hokejbal, horolezecká stěna, judo, stolní tenis, stolní fotbal, šerm, jóga, kroužky zaměřené na cvičení a pohyb), hudební (momentálně pouze výuka kytary), tvořivě dramatické, výtvarné (keramika), technické (kybernetický a robotický kroužek), jazykové (angličtina, němčina), výuka náboženství a doučování. (*Kroužky*, n.d.)

Sektor svou práci koordinuje s Centrem pro rodinu, které také nabízí spektrum kroužků, s Programy křesťanské výchovy, které zajišťují koordinaci chaloupek, a s Oratoří, s kterou částečně sdílí prostory a ve které děti a mládež mohou trávit čas před či po svém kroužku. I tento sektor organizuje tábory (chaloupky), zejména sportovní.

Mezi obecné cíle sektoru patří směřovat děti a mladé lidi k respektu vůči ostatním a k pravidlům hry, ke spolupráci, odpovědnosti, umění zvládat prohry a vzájemné přejícnosti (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019).

Kroužky jsou z velké části zajišťovány externími spolupracovníky nebo dobrovolníky. Mnoho lektorů se rekrutuje z řad bývalých nebo současných návštěvníků Salesiánského centra (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019).

2.6.4 Programy křesťanské výchovy

Programy křesťanské výchovy jsou poměrně mladý sektor. Vznikly roku 2018 z potřeby koordinace programů zaměřených na duchovní rozměr mladých v celém díle Salesiánského centra. Jejich úkolem tedy je zajišťování setkávání vrstevnických skupin (Úterky u Terky), propojování jejich účastníků s ostatními programy farnosti či střediska, koordinace chaloupek,

zajišťování komunikace o těchto programech mezi farnostmi a střediskem, a také spolupráce se Salesiánskými kluby mládeže při organizaci víkendových setkání vzdělávacího kurzu salesiánských animátorů.

Společenství mládeže jsou prostorem ke sdílení křesťanské víry s ostatními mladými a prohlubování vlastní víry, vztažení se k transcendentnu, a tím také k zorientování se ve vlastním životě. Mladí se zde stávají součástí důležité sítě podobně smýšlejících vrstevníků, s kterými mohou sdílet své těžkosti a kteří je – ideálně – podrží v době krize. (Vachuda, 2018)

Ve farnosti se schází několik společenství dětí a mládeže: ministranti a maxistranti (dvě ministrantské skupiny odlišující se věkem svých členů – do a od 13 let), tři společenství dívek (opět rozděleny dle věku: 1.–5. třída, 6.–7. třída, 8. třída–16 let), biřmovanci (setkávání mladých ve věku 16 až 26 let za účelem přípravy na svátost biřmování), BISSTRO (Biřmovanci Salesiánští Svaté Terezičky Ročník Osmnáct), které je pokračováním skupiny, jenž se spolu dva roky připravovala na svátost biřmování, a Výbuch (VÍ Bůh), vrstevnická skupina pro mladé od čtrnácti let. (Vachuda, 2020)

Úterky u Terky se svým názvem zdají odkazovat na úterní setkávání dětí a mládeže v salesiánském farním kostele sv. Terezie od Dítěte Ježíše. Ve skutečnosti však jde o projekt, který má zahrnovat veškeré setkávání mladých lidí ve věku 13 až 26 let spojené s kobyliškou farností, tedy nejen úterní. Tým Úterků u Terky vytváří prostor pro hledající mladé lidi, snaží se k nim přistupovat s pozorností a nabízet jim možnosti zapojení ve skupinách, případně v konkrétních programech. Každé první úterý v měsíci se koná tzv. Velký Úterek, který je určen pro všechna mládežnická společenství i pro nezařazené účastníky. Velké Úterky začínají slavením mše svaté, po mši je přichystáno malé občerstvení pro možnost neformálního setkání, po kterém následuje vzdělávací program se zvaným hostem. Témata příspěvků se týkají určitého aspektu víry a jejího prožívání, takového, který je pro mladé aktuální a které si sami vybrali. (Vachuda, 2020)

Tým svou činnost nesměřuje pouze k cílové skupině, ale také mezi sebe. Řídí se pravidlem, že pokud mají mladým lidem pomáhat vytvářet společenství, musí toto společenství nejprve vytvořit mezi sebou. Cíleně tedy vytvářejí prostor ke vzájemnému poznávání, sdílení, hodnocení a plánování. (Vachuda, 2020)

Salesiánské chaloupky jsou specifické rodinnou atmosférou. Tato rodinnost se projevuje i v počtu účastníků, kterých bývá maximálně kolem čtyřiceti, čímž nedochází k anonymizaci, jenž se děje na početnějších akcích. Navazují tak na tradici započatou v době komunismu, kdy se konaly v malém počtu účastníků, aby nevzbuzovaly pozornost. Chaloupky jsou otevřené pro všechny děti a mladé lidi bez rozdílu, jejich součástí však také je výchova ke křesťanským hodnotám. Chaloupky nejsou všechny stejné. Některé jsou určeny pouze pro chlapce, jiné pro

dívky, některé jsou pro chlapce i dívky dohromady. Liší se také zaměřeností na určitou věkovou skupinu nebo na určitou hlavní aktivitu (např. fotbalová chaloupka). (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019) Shodují se však svými obecnými cíli:

- **„Posílit schopnost sebe-obsluhy** účastníků tak, aby byli byli [*sic*] schopni postarat se sami o sebe (hygiena, oblékání, stravování...)
- **Rozvinout schopnosti spolupráce a služby** tak, aby účastníci nebyli lhostejní k potřebám druhých, dovedli být aktivní a pomáhat.
- **Rozvinout pozitivní vztahy** tak, aby si účastníci uvědomovali, že mají přátele, byli schopni komunikovat a přijmout kompromis. Účastníci si uvědomují, že jsou součástí celku a mají respekt k přírodě a k lidským výtvorům.
- **Rozvinout pozitivní sebe-přijetí** tak, aby účastníci měli zdravou sebedůvěru, vážili si sami sebe, dovedli pojmenovat své hranice.
- **Usnadnit orientaci v životě** a volbě životní cesty tak, aby účastníci byli schopni přijmout prohru i vítězství, dovedli posuzovat důsledky svých rozhodnutí a dovedli je nést a aby vnímali svůj život jako pozvání a úkol.
- **Rozvinout schopnosti kritického uvažování** tak, aby účastníci byli schopni kriticky vyhledávat a hodnotit podněty z okolí.
- **Rozvinout specifické odborné dovednosti** v různých oblastech (sport, tvůrčí činnost, manuální zručnost, život v přírodě apod.).“ (Jiráček et al., 2019, 1. září, s. 7–8)

Sektor Programů křesťanské výchovy organizuje také setkávání chaloupkových vedoucích, která slouží vzájemnému poznávání, sdílení a formaci (Vachuda, 2018).

2.6.5 Nízkoprahový klub Vrtule

Nízkoprahový klub Vrtule poskytuje bezplatné sociální služby v ambulantní i terénní formě. Služba je určena pro mladé lidi ve věku 13 až 22 let trávící čas na území Prahy 8, kteří jsou ohroženi rizikovým chováním buďto svým, anebo svého okolí. Posláním klubu je zlepšit kvalitu jejich života, snižovat zdravotní a sociální rizika, který jejich způsob života přináší, pomáhat v orientaci v jejich sociálním prostředí, vytvářet podmínky pro řešení jejich nepříznivé sociální situace, pomoci jim zvládnout bezpečný přechod do dospělosti, umožnit jim smysluplné a aktivní trávení volného času a snižovat jejich podíl na nepříznivém klimatu v městské části. (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019)

Toto poslání naplňuje v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a vyhláškou 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Dle §35 odst. 1 zákona o sociálních službách poskytuje klub tyto základní činnosti:

- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Metodami práce v klubu jsou kontaktní práce, poradenství, pomoc v krizi, situační intervence, jednání ve prospěch klienta, doprovázení a aktivizační činnosti (Vališ, 2016).

Pomocí **kontaktní práce** vytvářejí pracovníci profesionální vztah s klientem, dále pak získávají pracovníci informace o životě uživatelů služeb, mapují jejich prostředí a motivují uživatele k pozitivním změnám. Kontaktní práce dává příležitost k získání a prohlubování důvěry uživatele ke službě a pracovníkům klubu (Vališ, 2016).

Součástí práce klubu Vrtule je **poradenství**. Pracovníci s každým klientem sestavují individuální plán, který v průběhu času revidují. V plánu vytyčují, na čem chtějí pracovat, co je k tomu potřeba a jak cíle či cílů dosáhnout. O sestavení a plnění plánu vedou anonymizovanou evidenci. Kromě dlouhodobého poradenství poskytující pracovníci také poradenství jednorázové. (Vališ, 2016)

Část uživatelů služby se nachází v akutní nebo dlouhodobé krizi. Mezi činnosti pracovníků tedy patří **pomoc při zvládnání těchto krizí**. Nejčastějšími příčinami krize, se kterými klienti do klubu přicházejí jsou např. problémy v rodině (rozchod či rozvod rodičů, hádky, alkoholismus, týrání či zneužívání, vyhození z domova), problémy ve škole (reparát, propadnutí, změna školy), zdravotní problémy, šikana nebo znásilnění. (Vališ, 2016)

Dobrym sociálně-výchovným prostředkem je využití **situační intervence** během poskytování služby. Pracovník při ní vstupuje do interakce mezi jednotlivými uživateli služby. Přináší do ní další podněty nebo reflexi aktuálního chování uživatelů (Vališ, 2016).

Pracovníci také nabízejí své služby při jednání s třetími osobami nebo návaznými institucemi. Pověřený pracovník **jedná v zájmu uživatele** s jeho písemným souhlasem jako jeho zástupce nebo mu nabízí **doprovod**. Jedná se zejména o kontakty se školou, OSPOD, Policií ČR, rodiči nebo různými neziskovými organizacemi. (Vališ, 2016)

Mimoto nabízejí pracovníci uživatelům služby různé aktivizační činnosti a podporu při realizaci jejich nápadů, ať už jde o svépomocné aktivity klientů, aktivity zaměřené na prevenci nebo o kulturní a sportovní akce ad. V samotném klubu je možné využít např. stolního fotbalu, žonglovacích potřeb, boxovacího pytle, pianina nebo internetu. (Vališ, 2016)

Ambulantní forma služby probíhá k tomuto účelu určených prostorách střediska každé pondělí až čtvrtek v odpoledních hodinách. K předem domluveným individuálním konzultacím jsou prostory i sociální pracovníci k dispozici v tyto dny před začátkem služby. Terénní forma

probíhá dva dny v týdnu v odpoledních hodinách u/v maringotce Vrtulka v Katovické ulici a u/v chatce Heliport umístěné na veřejně dostupném hřišti Základní školy Hovorčovická. Služby jsou poskytovány anonymně.

Pracovníci klubu Vrtule pro své klienty také organizují jednorázové akce především v podobě preventivních workshopů, např. na témata první pomoc, právo, prevence kouření nebo uplatnění na trhu práce, ale také zážitkové výjezdy nebo různé tematicky laděné akcí (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019).

Nízkoprahový klub Vrtule je od roku 2004 členem České asociace streetwork (ČAS). Od té doby úspěšně absolvoval trojí hodnocení kvality poskytovaných služeb ČAS – v letech 2007, 2014 a 2017 (Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, 2019).

Čtyři oratoriánské prvky prostupují projekt Salesiánského centra několika způsoby. Jsou jednak přítomny fyzicky: budova je domovem kobylišké komunity salesiánů (domov) a zároveň slouží jako prostor ke vzdělávání (škola), přiléhá k ní venkovní sportovní areál (hřiště) a kostel sv. Terezie od Dítěte Ježíše (farnost), jednak jsou na první pohled patrné v programové nabídce: pastorační činnosti (farnost), vzdělávací kroužky, doučování, kurzy, semináře, přednášky (škola), kroužky, Oratoř (hřiště) společenství mládeže, Oratoř, Vrtule (domov), zároveň jsou ale také všechny obsaženy ve všech těchto programech a v jednotlivých činnostech pracovníků a dobrovolníků. Na to, jak konkrétně jednotlivé prvky pracovníci Salesiánského střediska mládeže využívají, se bude zaměřovat můj výzkum v další části práce.

3 Výzkumná část

Ve výzkumné části své bakalářské práce se zaměřuji na využití preventivního systému Dona Bosca a jeho čtyř oratoriánských prvků v praxi pracovníků Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy. Zajímalo mě, jestli pracovníci tento přístup v práci využívají, jestli ve své práci uplatňují čtyři oratoriánská kritéria a jaký mají názor na fungování výchovně-pastoračního společenství ve středisku.

Zaměstnanci střediska pracují s různými cílovými skupinami – s dětmi předškolními, mladšího i staršího školního věku, mladistvými, s rodinami, s rodiči, s dětmi a mladistvými z úplných i neúplných rodin, s dětmi a mladistvými se speciálními potřebami, sociálně či zdravotně znevýhodněnými ad. Povaha jejich práce také není jednotná. Jednotlivé sektory reagují svou nabídkou na různorodé potřeby svých cílových skupin a využívají metody práce z různých oborů: pedagogiky, sociální práce, psychologie či pastorační. Mým cílem tedy nebylo prozkoumat, jak vypadá práce s jednou konkrétní cílovou skupinou v jednom konkrétním programu, ale spíše zjistit, jaké podoby preventivní systém nabývá v rozličnosti nabídky programů salesiánského střediska, jestli a v čem se jeho využití různými pracovníky podobá, případně jestli se pracovníci svými osobitými přístupy doplňují nebo rozcházejí.

3.1 Metodologie

Vzhledem k povaze stanoveného cíle jsem zvolila kvalitativní typ výzkumu, protože nabízí hlubší porozumění zkoumané skutečnosti.

Metodou sběru dat bylo polostrukturované dotazování, které se vyznačuje určitou pružností při procesu získávání informací (Hendl, 2005). To jsem vnímala jako důležité. Předem daná skladba otázek zajišťovala, že se získaná data nebudou příliš strukturně lišit, zároveň mi ale zvolená forma umožňovala relativně volně reagovat na momentální situaci a využít příležitosti získat vhled do respondentovy zkušenosti a lépe objasnit význam poskytovaných informací.

Data jsem zpracovala metodou tematické analýzy.

3.1.2 Formulace výzkumných otázek

Hlavní výzkumnou otázku jsem definovala následovně:

Jak se projevuje uplatnění preventivního systému Dona Bosca v práci zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy?

Dále jsem si stanovila dvě výzkumné podotázky:

1. Jak se v praxi zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy uplatňují čtyři oratoriánská kritéria?

2. Jak zaměstnanci Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy vnímají fungování výchovně-pastoračního společenství, jehož jsou součástí?

Na základě definovaných výzkumných otázek jsem formulovala seznam otázek, který jsem použila pro sběr dat:

1. Uplatňuješ/te při své práci preventivní systém Dona Bosca?
2. Uplatňuješ/te při své práci čtyři oratoriánské prvky: domov, hřiště, škola, farnost? Můžeš/te mi prosím popsat, jak?
3. Jaké přínosy a limity preventivního systému vnímáš/te při své práci?
4. Čím je pro tebe/vás specifická spolupráce se salesiány? (pro laiky)
Čím je pro tebe/vás specifická spolupráce salesiánů a laiků? (pro salesiány)
5. Vnímáš/te ji jako přínosnou? V čem?

3.1.3 Výběr respondentů

Pro svůj výzkum jsem oslovila osm zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy (R1–R8). Sedm z nich jsem osobně znala díky své vlastní pracovní zkušenosti ve středisku, jednu z respondentek (R8) jsem oslovila emailem a poprvé jsme se viděly až při výzkumném rozhovoru. Při výběru respondentů jsem se snažila, aby byly svými pracovníky zastoupeny všechny sektory (kromě divadla, jehož provoz nepatří do hlavních činností střediska), aby byl vyvážený počet žen a mužů (muži: R1, R2, R3, R6; ženy: R4, R5, R7, R8) a počet salesiánů či salesiánek (R4, R5, R6, R8) a laiků (R1, R2, R3, R7).

Všichni z respondentů jsou v nějaké míře zapojeni do přímé práce s klienty, dva z respondentů (R4 a R6) však většinu svého pracovního času věnují nepřímé práci a řízení. Jeden z respondentů (R1) dělí svůj úvazek mezi dva sektory. Šest respondentů (R2–R5, R7, R8) jsou kmenovými zaměstnanci jednotlivých sektorů. Tři respondenti (R4, R5, R6) se účastní také Programů křesťanské výchovy, zejména chaloupek. Čtyři respondenti (R1, R4, R5, R6) se tedy účastní Programů křesťanské výchovy, tři (R1, R2, R5) programů klubu Oratoř, dva (R4, R7) programů Kroužků zájmového vzdělávání, jedna respondentka (R8) programů Centra pro rodinu a jeden respondent (R3) služby nízkoprahového klubu Vrtule.

Jedna respondentka (R4) ve středisku pracuje méně než jeden rok, tři respondenti (R1, R3, R7) ve středisku pracují čtyři až pět let, jeden respondent (R6) ve středisku pracuje sedmým rokem, jeden respondent (R2) desátým rokem a dvě respondentky (R4, R8) jedenáctým rokem.

3.1.4 Etika výzkumu

Všichni respondenti byli informováni o cíli výzkumu a s účastí na výzkumu udělili písemný souhlas. Podepsané informované souhlasy budou předloženy při obhajobě práce. Respondenti byli informováni, že průběh rozhovoru bude nahráván, bude z něj pořízen anonymizovaný

doslovný přepis, který bude následně analyzován a interpretován. Zvukový záznam sloužil pouze k doslovnému přepisu. Doslovný přepis není pro svou interní povahu veřejnou přílohou bakalářské práce, je však poskytnut k nahlédnutí vedoucímu a oponentovi bakalářské práce.

3.1.5 Sběr dat

Sběr dat probíhal v průběhu května 2020. Se všemi respondenty jsem se setkala osobně, se sedmi v místě pracoviště, v Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylisy, s respondentkou R5 v sídle kobylické komunity sester salesiánek. Všichni respondenti byli dopředu informováni o okruzích rozhovoru. Také jim byla nabídnuta možnost poskytnutí otázek v předstihu, čehož využili respondenti R1, R2 a R7.

Protože se s respondenty R1–R7 známe a tykáme si, tykali jsme si i v průběhu výzkumného rozhovoru. S respondentkou R8 jsme se při výzkumném rozhovoru potkaly poprvé, tudíž jsme si přirozeně vykaly. Respondenti se v průběhů rozhovorů lišili mírou, s jakou vážili svá slova. Domnívám se však, že ve všech případech se nám podařila vytvořit osobní, neformální, otevřená atmosféra, ač bylo zřejmé, že někteří z respondentů jsou z rozhovoru a z přítomnosti nahrávacího zařízení poněkud nervózní.

Na rozhovory jsme měli vždy vyhrazenou hodinu času. Všechny rozhovory však proběhly v kratším čase. Bylo zřejmé, že respondenti jsou s pojmy preventivního systému a jeho čtyř prvků dobře obeznámeni. Všimla jsem si však, že se do určité míry liší jejich představa o tom, co konkrétní prvky symbolizují, což posléze určovalo témata, kterých si všímali a o kterých hovořili. K těmto rozdílům jsem byla pozorná a snažila jsem se o pohledu svých respondentů zjistit více. Většinou se pak odkryla vrstevnatost jednotlivých pojmů.

3.2 Tematická analýza

Proběhlé rozhovory jsem opakovaně analyzovala a našla dvacet navzájem propojených témat. Tato témata jsem rozdělila do pěti kategorií: domov, hřiště, škola, farnost a výchovně-pastorační společenství.

Tabulka č. 1 – Přehled témat

HŘIŠTĚ	DOMOV	ŠKOLA	FARNOST	VPS
bezprostřednost volnočas. aktivity most	vztahy přijetí bezpečí atmosféra	růst prevence jemné dovednosti podpora vzdělávání vzdělávací aktivity	svědectví otevřenost doprovázení program	poslání žité hodnoty obohacování protagonismus mladých

3.2.1 Hřiště

Prvek hřiště je spojen s volným časem, s možností být v přítomném okamžiku bez povinností a nároků. Do této kategorie jsem zařadila tři témata, která jsem nazvala: *bezprostřednost*, *volnočasové aktivity* a *most*.

Bezprostředností mám na mysli kvality, jako jsou přirozenost, osobitost, neformálnost či uvolněnost. Ústy respondenta R6: „Aby tam prostě byla sranda, zábava, odreagování“. Respondentka R5 říká: „hřiště je místo nějaké spontánnosti, nějakýho osobního projevu, toho, co ten člověk je, tak jak je. (. . .) To hřiště možná chce vyjádřit tu atmosféru té bezprostřednosti a jednoduchosti a spontánnosti.“ Respondentka R4 hovoří o uvolnění a znovunabytí rovnováhy: „Hřiště, to je pro mě všechen ten potenciál volného času, nějakýho relaxu, uvolnění, nějaký znovunabytí rovnováhy lidský, skrz tadytu radost ze hry jako takový, že nemusím všechno šponovat.“ Respondentka R7 říká, že rozvíjení radosti z pohybu je cíl její činnosti: „Já to třeba vnímám pozitivně, že my na ten výkon zaměřený nejsme, protože si nemyslím, že to je jako cesta pro rozvíjení radosti z pohybu u dětí na celý život. To si myslím, že je cíl, aby lidi, který chodí od malička dělat nějaký sport, tak aby u něj zůstali, aby se jim to líbilo, aby ho mohli dělat i v dospělosti i ve stáří, aby byli zdraví, aby je to jako fyzicky nesejmulo, aby se tomu mohli věnovat a aby to dělali rádi.“

Respondent R1 mluví o neformálním trávení volného času, pro které záměrně vytváří místo i v programu: „tak třeba v případě chaloupek, tak tam si myslím, že hřiště... prostě ten čas na to neformální trávení volného času, že tam ten prostor vlastně jako vytvořenej ve výsledku je, kór o polednících a takhle“ nebo: „pak je jakoby takovej prostor pro nějaký pokec a podobně u jídla. To vždycky trvá třeba dvacet minut. (. . .) A tam to hřiště jako nějak je. Prostě popovídat si, s kým chci.“ Mluví i o tom, že se tento prostor tvoří také spontánně v podobě neoficiálního programu: „Ale myslím, že to hřiště se vlastně nejvíc projevuje potom, až po tom Úterku... kdy jdem třeba někam posedět.“

Kromě prostoru pro neformální trávení volného času se s prvkem hřiště pojí také konkrétní *volnočasové aktivity*. Respondentka R7 o své práci říká: „jsme sportovní kroužek, takže tam si jako děti hrajou pořád i maj vlastně pohyb.“ Respondent R2 zmiňuje konkrétní aktivity, když mluví o tom, čeho si návštěvník v Oratoři všimne na první pohled: „Vidí tady spoustu dětí, který lítaj za balónem, a spoustu lidí, který jezdí na koloběžce a užívaj si volného času.“

Několik respondentů se zmiňuje také o tom, že prvek hřiště vnímá jako jakýsi *most* k dalším prvkům preventivního systému. Respondent R2 hovoří o hřišti jako nástroji k budování vztahu (most k prvku domova): „veškerý ty nabídky sportu a deskovek a trávení volného času jsou trošku takovým pozlátkem, abychom se k nim dostali. Protože víme, jednak když se jako vybijou a vyběhají, tak se s nima líp povídá, a i prostřednictvím tý hry s nima navazujeme bližší

vztah a kontakt.“ Respondent R1 vnímá hřiště jako prostor pro budování přátelských vztahů a sdílení: „A o tom podle mě to hřiště je, jo, že buď jen tak strávit ten volnej čas se svýma kámošema anebo ještě jako něco pořešit.“ Další respondenti vnímají potenciál hřiště také v možnosti nenásilného vzdělávání (most k prvku školy). Respondent R3 zdůrazňuje výchovný aspekt volnočasových aktivit: „hřiště mi přijde jako nejjednoznačnější a to kvůli tomu, že si myslím, že volnočasové aktivity se dají využívat ve všech směrech preventivně.“ Respondentka R7 ve své práci využívá princip školy hrou: „cokoliv učíme, tak hrama, a kolikrát si ani nevšimnou, že se učí něco nového.“ Respondentka R8 hovoří o něčem podobném: „prostě ty aktivity jakoby se různě střídají i hravou formou. I různé hry jsou na rozvíjení různých oblastí. Nebo si řekneme, že si budeme hrát a v podstatě i skrze tu hru vlastně se učí.“ Respondentka R5 mluví o hřišti ještě komplexněji jako o nástroji rozvoje mladého člověka jak na poli školy, tak domova: „Tak jde vlastně o to objevení jeho darů, jeho schopností, možností se zapojit spontánně do nějakých aktivit, navázání vztahu s vrstevníky, naučení se třeba nějakým sociálním kontaktům, řešením konfliktů“.

3.2.2 Domov

Domov reprezentuje sociální dimenzi v chráněném prostředí. V reflexi respondentů se objevovala témata *vztahů*, *přijetí*, *bezpečí* a *přívětivé atmosféry*. Respondentka R5 si s domovem spojuje hned tři z uvedených témat: „Takhle si myslím, že se uplatňuje ten domov. Tím přijetím, navázáním vztahu, pozitivním pohledem, s takovou nějakou naší schopností a uměním v něm vzbudit nějakou touhu se rozvíjet a spolupracovat a tak.“ Respondentka R4 v tomto smyslu mluví ve spojitosti se zpětnou vazbou od návštěvníků střediska: „říkaj (. . .) že do salesiánského prostředí rádi chodí pro tu vztahovost a pro přijetí a pro nějakou atmosféru, kterou potkaj.“

Respondenti zmiňovali *vztahy* – s klienty, mezi sebou navzájem i mezi klienty navzájem – jako důležitou a hodnotnou součást své práce. Respondentka R4 to vyjadřuje následovně: „Pro mě pod tím slovem domov je asi hlavně kvalita vztahů a vztahovost, prostě celá oblast vztahovosti a ať už teda jakoby... já v kontaktu s dalšíma lidma, to znamená jak už s dětma v přímý práci nebo s rodičema, s kolegama... Jo? Prostě vůbec... kvalita vztahů ‚tu per tu‘ jako já vůči jednotlivci, ale zároveň vlastně i kvalita výchovného prostředí. Takže třeba právě mezi kolegy kolegiální, týmový vztahy.“ Pro respondenta R1 je vztahovost jedním z charakteristických rysů českých chaloupek: „tak o tom to je... že prostě malý tábory do dvaceti děcek, kde jsou ty úzký rodinný vztahy.“

Respondentka R7 při své práci také podporuje budování vztahů mezi dětmi navzájem: „na začátku každého kroužku si děláme takový kolečko a říkáme si, jak se máme, aby se ty děti navzájem jako poznaly a měly k sobě blíž.“

Respondentka R5 vidí vztahovost jako podporující a rozvojový faktor: „hodně je to založený na vztahu. Na vztahu mezi lidma, jako mezi náma a těma, ke kterým jsme poslaný, mezi náma v týmu, mezi nima zase v tom jejich dětským... v té jejich skupině a ty vztahy jsou osobní, a tudíž jsou velmi jako podporující tu osobnost a rozvíjející.“

O vlivu kvalitních vztahů na kvalitu práce hovoří také respondentka R8: „Myslím si, že v tom salesiánském výchovném systému, že budování vztahů, že je hodně důležitý, a budování pozitivního vztahu. Protože pokud člověk, ty lidi nebo ty děti nebo i ty rodiče, pokud mají důvěru a jsou otevření a je to o dobrým, kvalitním vztahu, tak se daleko líp dá s nima pracovat, než když by to prostě bylo jako z pozice takovýho toho: já jsem tady nahoře, ten mentor nebo ten učitel nebo já nevím...“ Kvalitu vztahu tedy vnímá také v partnerském přístupu. Podobně se vyjadřuje také respondent R2: „je to vůbec o tom vztahu v tý Oratoři, byť jsme pedagogický zařízení a patříme pod Ministerstvo školství, tak tady nejsme nastavený apriori na to, že jsme tady žák a učitel, ale máme tady nastavenej s těma dětma dost partnerskej vztah, skoro až přátelskej.“ Důležitost rovnocenného přístupu zdůrazňuje také respondent R1: „ten salesiánský styl práce je o tom jako přistupovat (. . .) k tomu mladýmu rovnocenně... že ne jako z pozice autority: já ti tady řeknu něco a ty to uděláš, ale prostě: pojďme se domluvit. Což si myslím, že – kór pro ty pubertáky – je fakt jako důležitý, že vlastně díky tadytomu můžou potom dozrávat.“ Stejný princip oceňuje i v přístupu svých nadřízených a kolegů: „všichni tři nezávisle na sobě řekli, že jsou vlastně rádi za to, jakej jsem k nim jako příměj a upřímněj a otevřenej (. . .) vlastně mi říkali, že jsou jako rádi, že je beru jako normální chlapy a ne jako pány faráře, na který se nesmí šáhnout.“

Respondent R3 říká, že profesionální vztah je základem preventivní práce s klienty: „snažíme se tu naši preventivní práci předávat našim klientům přes vztah, profesionální vztah, kterej budujeme s klientama. Tam vnímám, že bych zabrousil do toho domova, protože vytváříme nějakěj vztah, kterým se snažíme pomáhat, formovat toho člověka. Hm... I když se to zdá jako ne přímo ta aktivní část tý prevence, tak si myslím, že bez toho vztahu by se to těžko dělalo, že by to bylo složitější. A myslím si, že často by se k tý aktivní části, takovejtm těm přímo metodickéjm věcem, nedošlo, když by nebyl ten vztah.“ Podrobněji tento pomáhající vztah, který může mít i neformální podobu, popisuje následovně: „jsme nějakěj dospělej člověk, kterej může jít vzorem a snaží se bejt podporující a snaží se ukázat, že ty vazby, který by měly normálně být k rodičům a k dospělým, tak můžou fungovat. No a ve výsledku pak můžeme mít více rolí zároveň. My můžeme bejt tím dospělým vzorem, kterej by měl vést ke zdravýmu a morálně správnýmu životu, pro toho mladistvýho při dospívání, ale zároveň vedle toho můžeme bejt nějakým způsobem kamarádem, kterej je podporuje v jejich zálibách, volnočasovejch aktivitách, takže tam se to tak jako střídá trochu a musí to bejt hodně transparentní, aby to dávalo smysl pro ty klienty a pro mladistvý obecně, takže na základě

komunikace s nimi se tohle děje, celej ten proces.“ Určité úskalí při hledání hranic v této formě neformálního, osobního, ale zároveň profesionálního vztahu vnímá i respondent R1: „ta pastorační je fakt jako víc o těch vztazích, což jako přináší své radosti, ale taky řadu problémů, protože i pro ty pastorované je to vlastně těžký se v tom asi vyznat, jako kde jsou ty hranice“.

Téma, které se vztahy úzce souvisí, je postoj **přijetí**. Zmiňuje jej šest z osmi respondentů. Respondent R6 má za to, že je potřeba programy plánovat tak: „Aby tam byla třeba rodinná atmosféra, prostě domov, nějaký přijetí“. Respondentka R8 to vnímá podobně: „oni by se měli vlastně při těch aktivitách cítit dobře a přijatí“. Respondentka R4 věří, že přijetí souvisí s aktivní snahou objevit dobré jádro, které je v každém člověku: „Pro mě je důležitý pracovat s přijetím, aby ten člověk, kterej sem přichází, byl přijatej, ať už je, jaký je, a aby byl respektovanej ve své jedinečnosti, ve své originalitě. (. . .) Něco dobrýho prostě je v každym. No tak tady s tímhletem pracovat, že se fakt potkáš i s někým, kdo je prudič nebo nesympatickej nebo něčim... že by sis ho na první dobrou nevybrala. Tak že prostě se u toho nezastavíš a nějak jako se snažíš najít cestu k tomu člověku a objevit to místo, kde se s ním můžeš jako potkat nebo na co slyšíš nebo tak.“

Respondent R2 mluví o vztahovém a křesťanském základu přijetí: „v momentě, kdy jsme kamarádi, a záleží nám vzájemně na sobě – je to oboustranný – tak můžeme provozovat to, co je podle mě jedno z nejzásadnějších poselství preventivního systému, a to je bezpodmínečný přijetí. Vlastně po vzoru bezpodmínečného přijetí Ježíše Krista, který nás přijímá takový, jaký jsme, ať už uděláme cokoliv. Tak my se dle toho jeho obrazu snažíme to samý dělat tady u nás. Nekoukat na to, že tendle kluk je takovej, že tahle holka se takhle chová ve škole; pro nás jsou to všichni jako děti, který máme rádi a který sem přijímáme se všema jejich jako radostma, těžkostma, lehkostma.“ O podobné zkušenosti hovoří jeho kolegyně, respondentka R5: „Tak prvek domov si myslím, že je v Oratoři vyjádřen nějakým přijetím těch dětí, který tam přichází. Právě to, že se na ně díváme jako na lidi Bohem stvořený a vykoupený s nějakým potenciálem rozvoje, tak je přijímáme jakoby bezpodmínečně. Nechceme tím říct, že nemáme žádný pravidla a že po nich nic nechceme, ale jaksi chceme říct, že jejich nějaký výkon nebo to, kdo jsou, neurčuje, jestli my je přijmeme nebo ne... ani jako jak jsou schopní, jako intelektuálně nebo mentálně, jak jsou schopní sociálně... to všechno neurčuje, jestli je přijmeme nebo ne.“

Respondent R1 na své zkušenosti ilustruje, že přijetí může být to nejdůležitější, co pracovník klientům poskytuje: „aby ta holka se cítila vlastně přijatá, což pro mě bylo asi nejdůležitější“.

Další téma, které je úzce spojené s kvalitními vztahy, je **bezpečí**. Respondent R1 o důvěře a bezpečí hovoří v souvislosti s chaloupkami i společenstvími mládeže: „je tam ta důvěrnost a bezpečí, kde můžou ty lidi vyrůstat nějak. A kór, myslím si, že to je obzvlášť důležitý potom jako v pubertě. I prostě je naprosto správně, že ty mladý lidi se odpoutávají od svých rodičů a ten

jejich vztah s rodičema prochází krizí, tak ale aby furt měli nějaký jako... jako pevný bod... v nějakém tom společenství, který ať už vznikne na té chaloupce nebo někde ve farnosti nebo tak“. Mluví také o tom, že díky dobrým vztahům se vytváří prostředí, kde se mladý člověk může sdílet: „vlastně mi tam nejvíc přijde důležitá ta složka toho domova, jako zase těch vztahů, že prostě když někde přijdu, když přijdu na ty Úterky, tak jako že tam ty lidi znám a oni znaj mě a vím, že prostě se tam můžu třeba s něčím svěřit.“ Respondent R2 také mluví o takovém prostředí, které se vytváří díky blízkým vztahům mezi pracovníky a klienty: „prostřednictvím té hry s nima navazujeme bližší vztah a kontakt. Budujeme mezi náma tu důvěru a pak můžeme – tím, že už máme ten vztah – tak oni pak za náma jako jdou i v těch těžkostech... nebo v něčem co jako, když potřebuju.“ Později zmiňuje, že stejný pocit bezpečí zažívá i jako zaměstnanec: „hlavně se fakt mám jako kam vrátit vždycky. Jako, že věřím tomu, že i když bych tady odsad odešel a i když bych třeba odešel třeba trošku ve zlým, že bychom se třeba v něčem nepohodli, tak vím, že se sem ale vždycky můžu vrátit a že mi nezavrou dveře před nosem, ale vždycky mě tady víceméně rádi uviděj a pomůžou mi, když budu potřebovat. To je taková jistota, která v dnešní době, je pro mě důležitá, protože člověk neví dne ani hodiny, co se může jako zvrtnout.“

Respondentka R4 říká, že je potřeba dbát na to, aby byly pro děti bezpečné nejen vztahy s pracovníky, ale také ve vrstevnické skupině: „určitě tam spadá i nejenom moje vztahovost, ale i bezpečí prostředí jako takovýho. To znamená nejenom já a moje vztahy s konkrétníma lidma, ale třeba bezpečí ve vrstevnický skupině dětí.“ Pociť bezpečí vnímá jako důležitý i respondentka R7: „ten domov by měl navozovat nějaký pocit bezpečí, který ty děti by si měly jako z toho kroužku odnést.“

Respondentka R5 ve vztazích postavených na důvěře vidí i určité riziko, které ale má smysl podstupovat: „tak svoboda a prostě ten pozitivní přístup nebo prostě to budování těch vztahů je založený na důvěře, že prostě je potřeba těm dětem dávat důvěru, a ta může být zneužitá. Že jo, tak s tím je potřeba počítat, ale jako nedá se to zabezpečit, protože pak bysme zase ztratili tu svobodu, takže třeba tady s tím, že vlastně ty přístupy a ty programy jsou do určité míry zneužitelný. A taky se to děje a k tomu procesu to patří, že občas něco vyzkouší anebo obejdou, a pak si třeba nesou následky, ale to je ještě všechno dobrý, ale ono to je zneužitelný i tak jako hodně občas, že jo. Tak to mě přijde takovej určitý limit, jenomže vlastně nevím, jestli to je limit. Jestli to je vlastně tak, že bez toho by to nešlo.“

Několik respondentů zmiňuje, že *přívětivá atmosféra* je také jedním z aspektů domova. Tato přívětivá atmosféra se projevuje např. pozitivitou, jak říká respondentka R5: „že k nim vždycky přistupujeme pozitivně, jako s nějakou možností rozvoje. V zásadě ať přijde kdokoliv, tak vždycky má nějakou možnost rozvoje, a snažíme se ji najít. Takhle si myslím, že se uplatňuje

ten domov. Tím přijetím, navázáním vztahu, pozitivním pohledem, s takovou nějakou naší schopností a uměním v něm vzbudit nějakou touhu se rozvíjet a spolupracovat“. Zmiňuje se také o svobodě: „Hodně to celé funguje na nějaké svobodě.“ Respondentka R4 mluví o laskavosti a naslouchání: „Mně přínosný přijde ta lidskost, na kterou mně přijde, že dost lidí slyší v době, která je často taková odosobněná, kdy lidi na sebe nemaj čas, kdy jsou uspěchaný, kdy ten laskavej mezilidskej kontakt je vzácnej, to naslouchání.“ Další tři respondenti hovoří také o přívětivosti fyzického prostředí. Respondent R2 říká: „Tím vedlejším prvkem toho domova je to prostředí. Jakože fakt fyzicky prostředí, že se tady snažíme to mít hezký, mít to nějak i vyzdobený a dělat tady tu atmosféru takovou, aby to bylo víc domácký, takže... není to o tom, abychom to tady měly hezky jako čistý jak v nemocnici, ale klidně jako děláme různý výmalby, ideálně s dětma, a tak dále.“ Respondentka R7 na výzdobu při své práci také myslí: „Taky třeba se tam snažíme to jako i vyzdobovat to místo, aby měli pocit, že to tam je jako jejich. (. . .) že tam máme třeba fotky společný a tak.“ Respondentka R4 si myslí, že se na přívětivosti prostředí dá pracovat v různých situacích: „vlastně by se tam dal taky zasunout ten aspekt tý nějaký přívětivosti toho prostředí jak jsem zmiňovala, tý pedagogiky toho prostředí... že v tom domově je nějak hezky, útulno, přívětivě, že to není přešňořený a že to není zároveň studený. (. . .) Někdy to uplatňujeme míň, někdy víc, myslím si že drobnějma detailama... že taky to člověk může žít... vlastně všude. Mít pořádek v kanclu, mít přívětivou kancelář, mít hezky v klubovně... drobný detaily... Když jsme na chaloupce, na táboře (. . .) třeba při volbě objektu na léto je pro mě třeba i důležitý, kam s dětma jedu.“

3.2.3 Škola

Škola představuje aspekt růstu a rozvoje. Vnímám ji – na rozdíl od hřiště – jako prvek zaměřený do budoucnosti a něco vyžadující. Z výzkumných rozhovorů nakonec vyvstalo pět témat, která se s touto kategorií pojí: *růst, prevence, jemné dovednosti, podpora vzdělávání a vzdělávací aktivity*.

O prvku *růstu* explicitně hovoří respondentka R5: „počítáme s tím, že tam máme ty děti nebo mladý lidi, kteří potřebují nějak vyrůst a rozvíjet se a k tomu třeba potřebují někoho, kdo je doprovází, tak to je takovej ten proces, při kterém se snažíme, aby rostli... aby rostli v tom, co jsou především oni.“ Respondentka R4 mluví o dorůstání do plnosti lidství: „Já třeba jako věřím, že člověk může jako růst pořád, že pořád dorůstá do nějaké plnosti a do nějakýho plnýho lidství... takže v tý přímý práci jsou to všechny dovednosti, který předáváme, všechny kompetence, který děcka získávají, věci, kterým se učej... a jsou pro mě koneckonců i v naší práci, jako by nás... jako když jsem v pozici lektora, že se třeba dál vzdělávám, dál se zajímám, že neustrnu na jednom fleku... prostě se školou, kterou jsem skončila třeba v pětadvaceti, ale že prostě jdu dál.“

O tom, že růstový prvek se projevuje také v rozvoji kompetencí pracovníků, hovoří i další respondenti. Respondent R2 mluví o tom, že je v práci v tomto ohledu podporován: „Pořád se dovzdělávám vlastně. Byť už jsem jakoby vystudovanéj člověk a to, co dělám, tak k tomu by mi stačilo to, co dělám, to, co mám už za sebou. Tak mě vlastně salesiáni posílaj a nabízej mi dovzdělání v různých pedagogickejch směrech, ale i třeba v nějakých manažerskejch kompetencích (. . .) Byť by nemuseli, protože zákonná povinnost u pedagogických pracovníků tam není se dovzdělávat, tak i tak mě v tomhle nctom podporujou.“ Svůj vlastní rozvoj zmiňují i další dva pracovníci. Respondent R1 říká: „to vlastně člověka neustále rozvíjí. Jo, že vlastně člověk jako neupadne do nějaký apatie nebo letargie a že vlastně furt musí jako něco dělat. (. . .) fakt jako vnímám, že tady jako rozhodně nehlopnu a že... díky tomu se učím spoustu nových věcí“. Respondent R3 svůj rozvoj dává do souvislosti s prací s lidmi: „mám pocit, že člověk se posouvá trochu rychleji v práci, protože víc jde sám k sobě a k tomu, jak by měl pracovat, když pracuje s lidmi.“ Respondentka R4 si myslí, že dovzdělávání se v aktuálních poznatkách humanitních věd je pro práci v preventivním systému nezbytné: „Tak pro mě je třeba důležitý, aby komunikoval, aby vedl dialog s poznatkama tak, jak se věci vyvíjí. Jo? Jestli prostě třeba se objeví nový a zajímavý a podnětný trendy v pedagogice nebo sociální práci, tak vést dialog s těma normálníma lidskejma vědama a vzít si z nich zase to, co je podnětný a umět to prostě zase vtáhnout do tý práce.“

Do kategorie školy jsem zařadila i téma **prevence**, protože se realizuje výchovnými intervencemi, které jsou spojeny jednak s určitými nároky, jednak s dozráváním a přebíráním zodpovědnosti za vlastní život. Respondent R1 vnímá prevenci především jako asistenci a animaci: „to slovíčko prevence, takže předcházení prostě tomu zlymu... to, co my jako lidi děláme – a o tom je prostě ta asistence, že jsem s těma lidma jako furt a... ta animace, že se to nějak snažím oživovat, jako to dění, nějak trochu koordinovat, aby se to ubíralo správným směrem.“ Respondent R2 zdůrazňuje důležitost rozumnosti a popisuje uplatnění preventivního systému v praxi: „A výhoda toho preventivního systému je, že je fakt založenej na prevenci, že předchází. A není to o tom, že dítě udělá průšvih a já ho za to potrestám a vysvětlím mu, proč to neměl dělat, ale je to o tom, že si na začátku na základě rozumu vysvětlíme, proč by nějaký věci neměl dělat. A nejsou to pravidla proto, aby tady ty pravidla byly, ale jsou vždycky založený na tom, aby prospívaly – ať už tý daný osobě nebo jako tomu společenství – a je důležitý, aby to dítě tomu pravidlu rozumělo. (. . .) myslím si, že víc než jakéjkoliv jinej systém se snažíme opravdu předcházet těm průšvihům tím, že si jako vyjasníme, co jo a co ne a proč ty pravidla tady jsou. A důležitý je, aby to ty děti chápaly.“ Důraz na srozumitelnost pravidel dává i respondent R1: „to je o tý hodnotě, tý rozumnosti, že to... nejen jako, že když vymyslím nějaký pravidla, tak že to jako musí mít nějakou hlavu a patu, ale že vlastně ten mladej člověk musí jako pochopit, že to dává hlavu a patu, že to jako třeba přijme nebo že se na vytváření těch

pravidel taky nějak podílí.“ Respondentka R5 vnímá jednoduchost jako důležitou vlastnost pravidel: „Pravidel má být málo, mají sloužit, nikdy nemají vytvářet pakárnu a vlastně vždycky celej ten proces je pojatý tak, aby byl pochopitelný nejenom pro pracovníky, ale zejména pro ty děcka.“

Respondent R3 sdílí svou víru ve funkčnost prevence: „když jsme dostatečně všímaví, tak si myslím, že ta prevence může často zažehnat spoustu malérů, který by mohly přijít. (. . .) A prakticky mi přijde, že to je funkční, protože vlastně vidím příběhy, u kterých vidím pozitivní změny.“

Respondentka R7 mluví o obavě, že důsledky preventivního systému nemusí být pro člověka zvenku patrné: „Důsledky tady tohodletoho preventivního systému nemusí být úplně čitelný pro každého, kdo přichází zvenku.“ Respondent R3 si naopak myslí, že veřejnost od preventivního systému očekává až příliš mnoho: „že se od něj očekává od veřejnosti, že zažehná všechno dopředu a že bude bezchybný a že nemůže být žádná výchylka“. Respondentka R5 si myslí, že prevence tak, jak ji pojímá preventivní systém Dona Bosca, není uplatnitelná zcela univerzálně: „vlastně to předpokládá nějaký děcka schopný teda rozvoje a do toho procesu se nějak svobodně zapojit. Asi to není pro nějaký delikventy. Ne pro ty, co potřebují nějakou nápravu nebo... tak i s těma salesiáni někde pracují a nějak to umí, ale domnívám se, že pak už to není úplně o preventivním systému. Ale dovedu si představit nějakou kombinaci, nějakýho nápravného procesu, která má prvky preventivního systému“.

Třetí téma, které se s kategorií školy často opakovalo, jsou **jemné dovednosti**, čili kompetence v oblasti chování, emocí a sociálních kontaktů. Zařadila bych sem i určité směřování mladých v oblasti hodnot, o kterém hovoří respondentka R5: „Není to asi úplně o tom, že bysme měli jasno, co se mají naučit, ale zároveň taky vycházíme z toho, že jsme dospělí, máme nějakou zkušenost, víme, co je dobrý, máme nějaký hodnoty, takže je k tomu i nějak vedeme záměrně. Ne jako proti jejich vůli, to rozhodně ne, ale záměrně ano“. Dále mluví přímo o dovednostech v této oblasti: „to vzdělávání je jak prostě vědomostní – i když to si myslím, že je tam obsaženo v zásadě nejmíň, ale taky jako tam je – tak spíš takový v rámci nějakých sociálních a mezilidských vztahů například. Potom nějakých řešení problémů třeba. A takových dovedností jako a kompetencí takových (. . .) i jako nějak sami o sobě, třeba aby uměli přemýšlet, aby uměli nějak svůj život uchopit, nahlídnout.“ Oblast jemných dovedností zmiňuje i respondent R2: „je to o těch dovednostech, který pak vedou k tomu, že z těch dětí se stávají rozumný lidi“, nebo zde: „Pro nás je jako cílem, pokud jim něco předat, nějaký znalosti nebo dovednosti, tak kompetence, který jim pomůžou bejt pak lepšíma lidma jako v životě, ve vztazích... aby měli nějaký lepší sociální myšlení, aby se jako dostali do té party, spíš než jako nějaký reálný dovednosti, matika, čeština.“ Respondentka R7 říká, že se snaží děti naučit, aby

v sebehodnocení používaly vlastní měřítka: „učíme děti, aby se poměřovaly samy se sebou, aby – co se týče nějakého hodnocení – tak aby vlastně se koukly na to, jak na tom nějak jsou. Pak na sobě nějak pracují a budou na tom nějak jinak, protože každá má trochu jiný předpoklady.“

Pracovníci otevřeného klubu Oratoř a nízkoprahového klubu Vrtule mluvili také o *podpoře* formálního *vzdělávání*. Respondent R3 o práci s klienty v této oblasti říká: „Samozřejmě to vzdělávání podporujeme a myslím si, že jsme naší prací a tím, co děláme, podpůrný orgán pro školu a pro vzdělávání, aby získávali vlastně naši klienti rozsáhlejší spektrum vědomostí. A případně jim pomáhali s tím, když to nezvládají, ty vědomosti, který dostávají od školy.“ Respondent R2 také mluví o doučování: „my jako samozřejmě pomáháme dětem se školou, když potřebují, když si o to řeknou, ale není to naše primární výchovná metoda“.

Dále respondenti hovořili o konkrétních *vzdělávacích aktivitách*, jednak v oblasti obecných životních dovedností, jako jsou úklid, vaření apod., jednak v oblasti sportu, tvorby a všeobecného přehledu. Některé vzdělávací aktivity byly zmíněny již v prvku *hřiště* u tématu *most*.

Respondentka R4 se o své účasti na vzdělávací aktivitě zmiňuje spíše mimoděk: „máš tvůrčí činnost třeba na tý keramice“. Respondentka R7 hovoří o vzdělávacích cílech lezeckých kroužků: „Tak na tom lezení je to jasný, my máme jako jasně docela daný cíl, co jako chceme, aby ty děti si odnesly. Je to rozdílný v různých věkových kategoriích, ale určitě chceme učit nějak za první, aby dokázaly znát a respektovat pravidla, a to určitě tam patří, nejenom jako bezpečnosti, ale i her a tak. (. . .) Potom dál je učíme i jako samozřejmě přímo techniku lezení, ale i nějakou péči o svoje tělo“. Respondentka R5 popisuje praxi v klubu Oratoř: „třeba tam máme ty Slůvka nebo prostě nějaký programy, zejména když pak máme jednorázové akce, tak ty programy se dělají tak, aby se i něco dozvěděli a aby se i něco naučili. Když jsme s nimi venku, tak třeba z přírody. Aby se opravdu dozvěděli nějaký... nevím... jak se jmenujou kytky, zvířata co dělají a tak. (. . .) No a pak i nějaký sportovní aktivity třeba. Tak se učí hrát hry, fotbal, já nevím, lízt po skalách třeba. Tak asi i tyhle dovednosti. Například je učíme vařit hodně.“ O vaření a dalších životních dovednostech se zmiňuje respondent R1 v popisu programu chaloupek: „tak já si myslím, že to je třeba o tom, že se jako naučej něco nového, jo, ať už je to něco z nějaký jako lesní moudrosti... nevím – poznám stromy a umím rozdělat oheň... Tak nebo prostě... to jsme takhle dělali na chaloupce se čtrnáctiletýma (. . .) my jsme tam s nimi vařili, že jsme tam neměli kuchařku, ale že prostě jsme s klukama vařili. Pro leckterý z nich to byla úplně první zkušenost (. . .) Nebo že malý kluky jsme učili jednou zametat.“ Popisuje také vzdělávací aspekt některých křesťanských programů: „nám se třeba potom ten kostel a škola jako propojujou v tom... jako dozvědět se něco jako, já nevím, z učení církve třeba.“ Nebo: „to jsou prostě nějaký jako témata, který si ty účastníci sami vybrali (. . .)

A takže vybrali takový témata jako homosexualita a duševní zdraví a jestli je normální chodit do kostela a podobně. (. . .) tím, že si tam vždycky pozvem nějakýho hosta nebo hosty, nějaký kapacity, tak vlastně... jako že se tam můžou nějak vzdělávat, jo, něco se dozvídat do života.“

3.2.4 Farnost

Farnost reprezentuje dimenzi spirituality, přesahu a hodnotového rámce. Respondenti hovořili o tématech, která jsem nazvala: *svědectví, otevřenost, doprovázení a křesťanský program*.

Duchovní aspekt se projevuje v první řadě ústním a žitým *svědectvím* členů výchovně-pastoračního společenství. Středisko o sobě veřejně deklaruje, že je církevní organizací vyznávající křesťanské hodnoty. Respondentka R4 říká, že duchovní rozměr je něco, co salesiánské středisko odlišuje od ostatních: „tuhle dimenzí duchovní, ke který se otevřeně hlásíme a která tu je, tak ta nás činí něčím... jsme něčím jiní.“ Zmiňuje se také o tom, že je důležité hodnoty, které středisko vyznává, zveřejňovat, ale nevnučovat: „Je tam pro mě důležitý nechat svobodu, respektovat cestu osobní člověka a zároveň si myslím, že je pro mě důležitý, aby on když přichází teda do salesiánského zařízení věděl, že tady třeba jsou důležité křesťanské hodnoty a... no. A já zároveň myslím si, že i svobodně deklaruju, že o nich budu veřejně mluvit, že je nebudu skrývat. Jo? Že je budu nabízet, ale nenuceně. Že je budu otvírat, budu to zpřístupňovat. Myslím si, že to je naše cesta – otvírat, zpřístupňovat, ukazovat, ale jako nenásilně nabízet, nenutit. Myslím si, že by bylo špatně, kdyby člověk se za ně styděl nebo je skrýval nebo je zamlčoval nebo je mlžil prostě.“ O tom, že deklarace křesťanského základu duchovní dimenzi zpřístupňuje, mluví i respondentka R5: „Jasně o sobě říkáme, kdo jsme, a jasně říkáme, proč to děláme, protože naše motivace je taky náboženská. Čímž vytváříme nějaký prostor pro to, se o těchhle tématech bavit.“ Respondent R2 podobný princip ilustruje na zkušenosti z praxe: „spoustu i dětí to tak jako má, že po půl roce zjistěj: hele, tyjo, vy jste jako církevní organizace, jo? A tenhle člověk, to je kněz? A jsou z toho překvapení. Ale nejsou z toho překvapení tolik, protože se jim to pak spojí s tím, že my jsme nic neskrejvali, jenom jsme to do nich netlačili. Ta Oratoř, to se mi i líbí, že byť je veškerý naše počínání založený na tom, že když se sejdeme na poradě, tak jako se pomodlíme a všechno to jako děláme v té modlitbě a máme za sebou tu hodnotu té víry, tak že to nikomu z těch dětí netlačíme. Že je to velice otevřená nabídka, oni si můžou vybrat, jestli to chtějí poznat nebo nechtěj, jestli se o tom chtějí bavit nebo nechtěj a je to na nich. A my jim jenom ukazujeme, že víra v Boha je vlastně jako dobrá věc, že to může přinášet spoustu jako dobrého. (. . .) Jo, byť prostě jsme církevní organizace, tak sem chodí spoustu dětí, který s vírou nemaj nic společného, nechtěj s tím mít nic společného, ani třeba nikdy nemaj. Ale zase spoustu dětí, který sem přijdou a nikdy to neznali, tak se jim to zalíbí a žijou si nějaký svůj osobní jako spirituální život.“

Respondent R1 uvádí, že vnímá jako důležité účastníkům programů ukazovat, že věřit je normální: „to je o tom ukázat, že věřit je něco normálního, že to není něco pro vyvolený nebo je to něco divného“. Mluví také o tom, že takové prostředí dává mladým křesťanům příležitost prožít zkušenost sounáležitosti: „i si myslím, že pro řadu z nich, těch účastníků, může být fakt jako důležitá zkušenost toho, že prostě přijdu někam, kde je třeba čtyřicet mladejch křesťanů, a není jako vůbec divný to, že – já nevím – se na závěr večera jdeme pomodlit třeba. Jako že... co mi tak jako někdy říkaj, jak prostě se jim ve škole smějou, tak... tohle mi přijde pro ně důležitý, že se můžou, jak s lidma, tak třeba i s Pánem Bohem v tom společenství setkat.“ Zmiňuje také hodnotu svědectví o normálnosti víry, které vydávají salesiáni: „Tak si myslím, že právě můžou třeba salesiáni ukazovat, že zasvětit se Pánu Bohu a prostě... říct si: jako ok, tak budu řeholník a nebudu mít nikdy vlastní rodinu, vlastní děti, ale budu tady mít prostě sto dětí na hřišti a ty budu brát jako svoje vlastní, tak že vlastně ukazují tu normálnost víry, normálnost vztahu s Bohem a nějak... (. . .) Jo, takže vlastně, to je pro mě ten salesiánskej styl... jako, že ukazovat, že vlastně víra a podobně je něco přirozenýho.“

Respondentka R8 uvádí, že pro ni duchovní prvek znamená také ústní svědectví: „když jsou občas nějaký přednášky nebo rozhovory, tak já ten prvek tam jako zmiňuju.“

Respondentka R7 říká, že svědectví o víře vydávají také samotní účastníci programů: „Víme to o sobě, i když občas je to pro někoho překvapující. (. . .) děti občas zmíní, že byly v kostele, a některý jiný se tomu diví, takže si o tom povídáme“. Dále uvádí, že prvek farnosti vnímá také jako hodnotový systém, ke kterému se hlásí: „je tam ten prvek nějakým způsobem zastoupenej, ale myslím si, že třeba asi jinak než třeba na kroužku výuky křesťanství, tak asi to jako máme jinak. Spíš jako nějaký normy chování k sobě navzájem“.

Druhý způsob, kterým se práce s duchovním prvkem projevuje, je *otevřenost* duchovní tematice. Respondentka R8 to popisuje následovně: „když to dítě třeba s něčím přijde, s nějakou otázkou nebo nějakým zážitkem v téhle oblasti, tak se o tom bavíme“. Něco podobného ze své praxe zná i respondentka R7: „když ty děti samy s tím přijdou, takže jako bavíme se o tom“. I respondentka R5 má podobnou zkušenost: „případně potom i nějakých jejich otázek nebo událostí, třeba se smrtí je teda opravdu velká příležitost se o tom bavit nebo jim pomáhat jim tuhle skutečnost uchopit a nějak se k ní postavit.“ V nízkoprahovém klubu jsou této tematice také otevřeni, jak říká respondent R3: „v případě, že klient přichází se zakázkou právě na duchovní rovinu, tak určitě – jestli je to zakázka klienta – tak se tomu budu věnovat.“

Někteří respondenti také hovoří o nabídce *duchovního doprovázení*. Respondent R6 při plánování programu myslí na to, aby mladí lidé byli v duchovní oblasti doprovázeni: „Aby se tam s nima někdo pomodlil a když jsou třeba nevěřící a neuměj se modlit nebo nechtěj, tak aby jim třeba někdo pomoh nějak zvednout zrak výš“. Respondent R3 říká, že si v této oblasti

nepřipadá jako odborník, a tak v některých případech využívá možnosti propojit klienta s někým dalším ve středisku, koho vnímá v oblasti duchovního doprovázení jako kompetentnějšího: „ale rozhodně nedokážu – teda, co soudím o sobě – nedokážu se bavit s klientem do takové hloubky, jako by dokázal kněz anebo kdokoliv, kdo má blíž k tomu, k té části preventivního systému. Ale zase na druhou stranu otevíráme dveře do ostatních sektorů, Oratoře a i do farnosti a kostela, a máme vlastně možnost oslovit kohokoliv z baráku, když by bylo zrovna potřeba.“ Respondentka R8 mluví o specifikách poradenství pro věřící, kdy se duchovní doprovázení stává také jednou z nabízených služeb: „specifický poradenství je pro rodiny věřící, protože když sem přijde rodina, která vím, že jsou praktikující, a prostě víra má pro ně důležitý místo v jejich životě, tak samozřejmě tam když radím, tak kromě nějakých takových těch ‚přirozených‘ metod můžou oni použít metodu... metodu, nevím, jestli to nazvat metodou... použijou návštěvu kostela, společnou modlitbu... rozhovor s knězem taky někdy doporučuju... svátosti jsou důležité a jsou důležitým prvkem vlastně v té křesťanské výchově dětí, v křesťanských rodinách.“

O zařazování vyloženě **duchovního programu** se zmiňuje pouze respondent R1 v souvislosti se sektorem Programy křesťanské výchovy: „musej s tím počítat, že tam prostě bude mše svatá a nějaký modlitby a nějaký duchovní program ve formě třeba nějakých témat a slůvek a takhle.“

3.2.5 Výchovně-pastorační společenství

Výchovně-pastorační společenství je velmi komplexní pojem, který je úzce provázán s jednotlivými oratoriánskými kritérii. Přesto se mi v rozhovorech podařilo nalézt čtyři témata, která se týkala přímo výchovně-pastoračního společenství. Jedná se o témata: **poslání, žité hodnoty, obohacování, protagonismus mladých**.

Výchovně-pastorační společenství je společenství osob, které spolupracují na konkrétním salesiánském díle a nějakým způsobem se podílejí na **poslání** salesiánské rodiny. Jde tedy opět o jakýsi duchovní nebo hodnotový rozměr jejich činnosti. Životní styl a práce salesiánů a salesiánek je prostoupena jim Bohem svěřeným posláním, salesiánským charismatem. Laici jsou k účasti na tomto poslání zváni, a to nejen v roli jakýchsi pomocníků, ale jako rovnocenní partneři. Míra jejich sebeidentifikace s tímto posláním ale může být a je různá.

Salesiánský styl práce má křesťanský základ. Respondentka R5 říká, že křesťanská antropologie ovlivňuje vše, co dělá: „já ten preventivní systém chápu vlastně taky jako, že vychází prostě z evangelia nebo z toho, že prostě člověk, každý člověk, stvořen Bohem, Bohem milován a Bohem vykoupen, tudíž ta prevence je vlastně v tom, že tohle je základní pravda o člověku, kterýho mám před sebou, ať je to ten mladej člověk, ke kterému máme to poslání, anebo kdokoliv jako z lidí, z mé vlastní komunity a ze všech spolupracovníků a tak jako. No a ta

prevence vlastně spočívá v tom, že takovouhle antropologii prostě mám, za vším, co dělám.“ Respondentka R4 podobný princip vyjadřuje následovně: „pro mě to začíná už tím, jak se dívám na člověka. Mám tam ten pohled, že byl jako stvořenej k Božímu obrazu, také pro mě hodnota lidskýho života je velká, posvátná. Je pro mě důležitý se na člověka dívat jako na bytost, která je schopná svýho přesahu, která je schopná vnímat, má v sobě nějakou... nějakou schopnost prostě pro nadpřirozeno, pro něco, co ho přesahuje. Zároveň je to pro mě natolik posvátný, že... myslím nějakou hlubokou respekt k osobní cestě a rytmu každýho člověka.“ Respondentka R8 si všímá možnosti společně tento duchovní rozměr sdílet a rozvíjet: „Možná tady jako je to zastřešený víc tou dimenzí duchovní a že nás to prostě spojuje ještě nějak jakoby jinak, trochu možná je to víc zastřešený nebo víc hlouběji. Jako že to není jenom teda, že máme porady, že máme nějaký, chceme-li, školení, nějaký povídání o preventivním systému a o těch našich hodnotách, ale že vlastně se setkáváme i duchovně. Jo, že vlastně jsou možnosti se účastnit na společných mších. Třeba se za ty děti modlíme nějak, na ně víc třeba myslíme.“

Respondentka R5 se vyjadřuje ke spoluúčasti salesiánů a laiků na poslání: „salesiáni vlastně naplňují nějaké poslání, které jim je svěřené Bohem. Takhle to mají postavené. Nejsou úplně oni, kdo jaksí určují tu svojí práci. Oni samozřejmě nějak ji normálně lidsky jako dělají, vytváří a to... ale ta motivace je jako vnitřní, ale ne z těch lidí samotných. Někde tu motivaci vnímají jako odněkud, z nějakého přesahu, z něčeho, co je mnohem větší, než... že se nějak podřizují tomu poslání. No a ti laici, oni nejsou pouze zaměstnanci, ale vlastně jsou pozváni, aby se na tom poslání nějak podíleli, a sami si ještě jako... ještě je to dokonce tak, že to nejsou ani salesiáni, kdo to těm laikům můžou určit. I oni si musí nějak najít to svoje místo v tom a to svoje poslání. (. . .) A vlastně se s tím můžou identifikovat... jako je naprosto na jejich nějakým rozhodnutí nebo hledání, do jaké míry se s tím identifikují. Pokud to pro ně bude jenom zaměstnání, tak vlastně i tak se to dá dělat, ale rozhodně je to otevřený něčemu ještě dalšímu nějaký poslání nebo nějakýmu smyslu většímu. A v zásadě to má ještě ten další aspekt, že z toho ti zaměstnanci taky můžou získat. Vlastně to, co se nabízí, tak ta otevřenost je... ještě nějaká zkušenost taky duchovní a taky nějaká jejich osobní, je to nějak o hodnotách, o smyslu, o smyslu práce, o tom jejich obdarování, který můžou nějak uplatnit, a tyhle věci všechny můžou přesahovat ten rámec nějaký práce. Myslím si, že tohle je věc, která je hodně přítomná a hodně se o ní dbá, aby pro ni byl prostor, aby jako... ale není nijak povinná.“ Myslí si také, že role salesiánů i laiků je nezastupitelná: „vlastně jsou nenahraditelní vzájemně nebo že to, co je svěřeno salesiánům, nemůžou dělat laici, a to, co je svěřeno laikům, tak nemůžou za ně dělat salesiáni.“

Respondentka R4 mluví o rozdílnosti přístupů salesiánů a laiků: „salesián a salesiánka většinou to nemaj jako obyčejný zaměstnání, byť jako jsou tam na tu pracovní smlouvu nebo na dohodu a tak, ale je to nějakým způsobem i jejich životní poslání. Kdežto pro toho kolegu jakýhokoliv,

to může být opravdu jenom zaměstnání (. . .) Ta úroveň toho souznění nebo toho zvnitřnění těch salesiánskejších hodnot, ta tam může být na různých úrovních a... není požadovaná ta nejvyšší... nebo já nevím, jak to říct. Ten salesián, salesiánka, pro toho by to mělo bejt hodně silný, měl by v tom bejt hodně kovanej, je to jeho život v podstatě. Takže proto se vlastně i říká, že salesiáni, salesiánky jsou jakýmsi animačním jádrem toho výchovně pastoračního společenství. Právě proto, že by to měli mít nejvíc zvnitřněný a nejvíc by s tím měli souznít. Často to jsou lidi, kteří... jak to říct? Tam nejdou jenom do práce, ale žijou tam třeba přímo na tom místě, takže jako je to vždycky pro ně trochu jinačí, než když jenom přijdu, odejdu, když tam jsem jako doma.“

O tom, že salesiáni jsou jádrem, mluví také respondent R6: „Tak jak to máme ve Stanovách, jak se chápe jako komunita, tak komunita by měla být nějaký jádro nebo nějaký srdce, který tomu jakoby dává nějaký základní tep tím, že tady ty salesiáni bydlej, tím, že tady prostě prožívaj to svoje zasvěcení, tak to je nějaký takovej jakoby... nějaký to jádro toho třeba domova, ale vlastně to neznamená, že maj patent na všechno, co má být jak uděláno a že rozuměj všemu nejlíp a že všichni ostatní prostě tam jsou v roli nějakých pomocníků“

Většina respondentů mluví o tom, že v preventivním systému se hlásané **hodnoty žijí**. Respondent R1 říká: „každej salesián, kterýho jsem poznal, tak jako mi něco zprostředkoval nebo ukázal, jak vypadá to salesiánský charisma. A je jedno, jestli je to, že... prostě jde s tebou jenom na pivo a kecáte. A ty víš, že má o tebe vlastně zájem. A že to není jenom jako: jsme spolupracovníci, kolegové a takhle. Nebo že prostě jako vidíš třeba tu spontaneitu, jako že: jo, hele, máme tady stříkačky, tak je naplníme vodou a jdem se tady stříkat.“ Také zmiňuje, že požadavek žít hodnoty, které předává, má i sám na sebe: „Že to je vlastně přemýšlení nad tím jako... hm, to, co jako já dělám, tak jaké to může mít dopad na ty ostatní lidi, který jsou mi nějakým způsobem svěřeny... (. . .) Že furt vlastně... ať už je teda od devíti do pěti v pracovní době, anebo že jde támhle k ohni do Dáblíčáku, tak že je furt vlastně nějakým způsobem vychovatel.“

Respondent R2 zmiňuje hned v úvodu rozhovoru, že preventivní systém využívá nejen v práci a pokračuje: „preventivní systém jako je styl života, kterej jako člověk, aby ho mohl prožívat nebo využívat autenticky, tak ho musí jako fakt žít, protože jinak to nejde. Jakože bych v práci se choval jinak než jako jinde.“ O spolupráci se salesiány říká: „líbí se mi, že uměj žít ty hodnoty, který chtěj předávat těm dětem. Že jsou autentický v tom, že to, co chtěj předávat mladejm dětem, tak předávaj i dospělej a viděj v tom jako stejnou hodnotu. Tak to se mi líbí. Že je jedno jestli jsem dítě nebo dospělej, ale přistupujou ke mně se všema těma hodnotama, se vším tím salesiánským, jak přistupujou k dětem. To je hezký. Je to pro mě vlastně taková druhá rodina.“ I on si uvědomuje nárok na sebe jako pedagoga: „Zároveň jako pedagog si musím bejt

hodně... musím si bejt hodně jistej v tom, co chci dělat, musím vědět, jakej mám cíl, jaký máme poslání, jaký zastávám hodnoty, a bejt hodně dobře usazenej ve svým vlastním životě, abych mohl dobře dělat ten preventivní systém.“

Respondent R3 popisuje svou zkušenost z doby, kdy ve středisku začínal: „co jsem tady teprv začínal, tak jsem vnímal fungování zaměstnanců a vlastně jako členů baráku tady obecně nějakým způsobem naladěný na jednu vlnu a byl to zážitek, který jsem nezažil nikde jinde. A myslím si, že je to právě vědomí, např. o preventivním systému a o tom, jak by měl fungovat a co by měl přinášet, co potom následně v přístupu sami k sobě, ti lidé, předávají dál těm, co přicházejí.“ A pokračuje, jaký vliv to má na něj: „lidé, kteří jsou v tomto baráku, a popisují například ten přístup, tak ho žijou. Žijou tím, že... na to, abych byl otevřený k někomu, tak nejdřív musím být otevřený například ke svým kolegům. Na to otevřený k problémům – když to vezmu sám na sebe – klientů, tak musím být otevřený i vůči tady kolegům v práci i vůči lidem tady v práci. Když jsem dostatečně otevřený tady a cítím to, že i ostatní jsou otevření ke mně, tak ve výsledku to pak jako žiju a zároveň dávám v tý práci.“ Mluví o tom, že i pracovníci by měli jít příkladem: „Myslím si, že by každý pracovník měl využívat svůj vlastní potenciál na to, aby pro ty klienty byl právě třeba i – jak jsem říkal – vhodným vzorem“.

Respondentka R7 si také všímá, že salesiáni hodnoty žijí a přenášejí dál: „Prakticky mi přijde super, že salesiáni jsou pořád v domě. Zároveň hrozně vnímám, že je to jejich životní poslání. Takže... mají spoustu času na tu práci. Vnímám i to, že jsou členy řádu a nemaj rodiny, takže i to si myslím, že s tím docela hodně souvisí, že prostě si to vybrali a dělaj to, protože chtěj, a zároveň na to maj čas. Může bejt... je to pro mě občas inspirativní, nějaký jejich jako duchovní přemýšlení. (. . .) Vychází z nich určitý klid, úcta k ostatním lidem i k sobě navzájem i k sobě samým, takže to je pro mě hodně inspirativní. A zároveň to přenáší i do střediska.“

Respondentka R5 mluví o vlastní identifikaci s preventivním systémem: „ono je to pro mě takový těžký, poněvadž jak to člověk jako tak má úplně přirozeně jako včleněný do života, tak si... já si vlastně jiný přístup neumím představit, a tím pádem od něho nemám žádný takový odstup.“ Respondentka R4 popisuje něco podobného: „myslím si, že to je tak už část jako mě, že to od sebe už jako neodpáru. Přece jenom už... jsem teda salesiánka, takže už v tom nějak jedu skoro třicet let, tak si myslím, že tam jako nějak... jednak už to je nějak ve mně si myslím a jednak... jednak i mám snahu, abych jako tak nějak tím žila.“ Hovoří také o tom, že si myslí, že je důležité pracovat na tom, aby za tím, co je deklarováno, byl žitý obsah: „tady je touha se o hodnotách, který jsou pro nás důležitý, bavit a sdílet je. To mně přijde důležitý. A sdílet je třeba od těch, kteří jsou v přímý práci, po paní uklízečku. (. . .) aby to prostoupilo, aby to nebylo jenom někde deklarovaný, ale aby to prostoupilo do všeho, vlastně do celého života v jeho šíři.“

Respondentka R8 si také myslí, že preventivní systém spočívá především v praxi: „to se mi prostě jako zdá, že to není o ideologii, ale že to vlastně je o konkrétním životě. To je možná specifický. Že tadyto není ani tolik o těch školeních a o těch přednáškách, ale že to je fakt o tom praktickým životě jako, o takovejch těch hodnotách jakoby žitejch. Že možná máme potom potíží to spíš formulovat, protože spousta věcí je pro nás normálních. Prostě, učí se to jeden od druhýho a nepříjde mu to něco zvláštního.“

Respondent R2 vnímá velký nárok na vlastní autenticitu pracovníka: „je tam jako vysokej apel právě na tu autenticitu, na to, že to musí člověk jako žít opravdově, protože ty děti vycítí, když ty věci, co mu říkám, nemám založený jako na svém přesvědčení.“ Podobně se vyjadřuje i respondentka R7: „když někdo s tím úplně tak nesouzní nebo je to pro něj z nějakýho důvodu prostě nepřijatelný, tak je to hrozně jako vidět a ty děti to jako poznaj, že vlastně ten člověk si to třeba nemyslí. Takže mi přijde dobrý, aby tu byli spíš lidi, který jako souzní s tím preventivním systémem do určitý míry, ale musí, protože pokud to tak není, tak vlastně pro ty děti je to hrozně jako... zřejmý.“ Respondentka R5 stejný princip ilustruje na oblasti vztahů: „pokud tu výchovu založíme na vztahu, tak to asi nejde mít ty vztahy s těma dětma a nemít je mezi sebou. Ale zas je důležitý respektovat. Nesmíme k tomu nikoho nutit. Ale zároveň asi ta atmosféra a ten duch prostě těch domů, že když to někdo nechce, tak si myslím, že je pro něho těžký tam pak pracovat.“

Všichni respondenti se shodli na tom, že je spolupráce salesiánů a laiků **obohacující**. Respondent R1 si myslí, že toto pozvání ke spoluúčasti a vzájemné spolupráci je charakteristickým rysem salesiánského stylu práce: „co mi přijde jako důležitý celkově v katolický církvi... co přinášej jako salesiáni... je to zapojování laiků. Že to není, že by si tady jako klerikálové hráli jako na vlastním písečku a laikové musej jenom poslouchat, ale že my jako laikové jsme pozvaný do toho spoluutváření toho díla. A to podle mě právě jakože vychází z těch principů salesiánský pedagogiky, jako z tý animace, že prostě ten animátor tam není od toho, aby furt vymýšlel nějakou srandu, ale aby prostě podpořil tu dobrou srandu, kterou vymyslí nějaký děcko, a případně nějakým způsobem tu pozornost přesměroval od někoho, kdo vymýšlí nějaký blbosti“.

Respondent R6 mluví o síle a synergii, která spoluprací salesiánů a laiků vzniká: „připadá mi, že třeba obzvlášť tady v prostředí Kobylis je to něco, co tomu dává nějakou jako sílu, že vlastně pokud ty lidi nějak pochopí, o co jako Donu Boscovi šlo, pokud nějak vezmou za svůj tadyten styl života a práce, tak vlastně to může bejt taková hezká synergie (. . .) laiků a řeholníků.“ Co tím myslí, přibližuje později: „vlastně každej tam do toho přináší nějaký svůj díl nějaký spoluzodpovědnosti, nějakých obdarování, nějakých dovedností, schopností, vzdělání, to je jedno. Takže to vidím takhle, že to prostě jako jsou takový světy nebo takový jakoby množiny

lidí, který se jako prolínají do velké míry a navzájem se obohacují, no.“ O sdílení obdarování mluví také respondentka R8: „Pro mě je to hezký, že se tak všichni různě spojí a že každý má různý ty obdarování. Že vlastně se zapojí jakoby to, co... Myslím si, že takhle to Don Bosco i chtěl, že kdo se cítí spíš být na hřišti, tak je ve službě na hřišti, kdo spíš jako má pocit nebo mu sedí ty kroužky, tak je v kroužcích, kdo potřebuje nebo vnímá, že má obdarování, aby předával tu víru, tak dělá katecheze. No, přijde mi to takový, že to tady je hrozně hezký, že to je takhle jako... že v podstatě podle mě si v salesiánském centru může to svoje místo najít vlastně téměř kdokoliv, jako jo. Že tady je taková otevřenost vlastně, aby každé ty svoje dary dal do služby“.

Respondent R3 sdílí svou pozitivní zkušenost s otevřeností k tomu, co spolupracovníci přinášejí: „Jsem rád, že vlastně to není jako nějaká doktrína, která by se předhodila, a takhle to bude a všichni budeme mluvit tímhle jazykem, všichni budeme vykonávat tyhle ty činnosti, ale jsem rád, že se to tak neděje a že se děje to, že se kouká na to, co lidé dělají, a jestli to třeba i zapadá do toho systému. To mi přijde hodně dobrý a smysluplný v tom, když se člověk snaží dělat nějakou prevenci, tak se právě koukat na to, co už se děje. A je tady prostor spojovat i jazyky jiné, ať už odborný nebo i cizí, ale je tady ten prostor, na to to dělat. To mi přijde důležitý.“

Respondentka R7 hovoří o přínosnosti vzájemného dialogu: „všichni se jako určitou mírou můžou podílet na tom rozhodování, co se bude kdy dělat, a můžou být součástí toho dialogu.“

Respondent R2 mluví o tom, že různorodost spolupracovníků je přínosná i pro cílovou skupinu: „sám to člověk dělat nemůže, protože sám není schopnej pojmout v plný výši všechny ty aspekty toho preventivního systému a ty salesiánský pedagogiky. Takže tím, že nás to dělá víc a děti viděj příklad od různých lidí, který jsou v různých životních situacích, tak je to taky jako specifický. Nebo to je ta výhoda.“ Respondentka R4 si všímá stejného aspektu: „No a pro mě to bylo vždycky jako přínosný, když byl tým složenější jako namíchaně, když tam byl salesián, salesiánka, když se zadařilo tam mít oba řeholníky jako v obojí podobě muž a žena a do toho laiky, kolegy ženatý muže a ženy nebo svobodný. Pro mě to bylo vždycky důležitý, že ty děti měly tu pestrost přístupů, pestrost nějakých životních cest před sebou, pestrost vzorů nebo třeba nějakých jiných dospělejších, který jim byli na blízku a který je ovlivňovali. Mně to prostě vždycky přišlo strašně důležitý a čím pestřejší jsem měla tým, třeba i věkově, tak tím jsem za to byla ráda. (. . .) jsem za to ráda, že mám i lidi různého věku, protože prostě strašně věřím i na tu multigenerační pestrost, že to má hrozně velký význam. A je to tady z tohoto důvodu, že prostě se ty děti učej žít třeba i právě s těma různěma generacema, vztahovat se s nima jinak a není nic lepšího, než to prostě v praxi zažívat, než o tom povídat.“

Mezigenerační spolupráci vyzdvihuje i respondentka R5: „Já si myslím, že nemůžeme dobře vychovávat, když nebudeme v kontaktu s lidma kolem nás, se společností, s těma děckama,

samotnýma mladýma. Myslím si, že je přínosný, když se člověk potkává se staršíma lidma třeba, než jsem já. Je pro mě strašně přínosný pracovat v týmu s mladejma lidma. Vlastně si uvědomuju, že pak třeba... jsme tam třeba společně pro ty děcka, ale já jsem tam v zásadě ještě pro ty svoje kolegy, a oni pro mě vlastně taky.“

Respondentka R8 také mluví o zapojení všech generací a o pokrytí různých cílových skupin: „když se člověk zamyslí nad celým Salesiánským centrem, že vlastně témata aktivitama jakoby jsou zapojení i jako lektoři, ale i jako účastníci, všechny věkové kategorie. Že jo, když to vezmeme úplně od začátku od těch miminek, že jo maminky z klubu přes ty děti jakoby batolecí, předškolní, máme různé kroužky a aktivity, pak jsou náboženství, Oratoř volná a až vlastně do toho věku... že jo, jsou tady pro seniory setkávání... do kostela vlastně chodí lidi různého věku, různé věkové kategorie... a pak jsou tady děcka řekněme z normálních funkčních rodin, pak děcka třeba v Oratoři z takových těch rodin, který nejsou úplně funkční a ve Vrtulí děti mnohdy z krizových nějakých rodin. Jo, že to mně přijde, že... to vlastně pokryje široké spektrum vlastně jakoby adresátu nebo jak to říct.“ Také si cení mužského prvku, který je ve středisku přítomen: „Zvlášť právě že ty děti mnohdy i ty rodiny... nebo stále víc rodin je, že tam ten mužský prvek chybí nebo je tam nárazově nebo je tam výjimečně někdy o víkendech nebo prostě... To mě přišlo jako moc hezký. Jo? Takže určitě je to obohacující“. Jako přínosnou vnímá respondent R1 zkušenost s prací v převážně mužském kolektivu: „že si umíme dělat prostě z věcí srandu, ale zároveň jako si uvědomuju jako vážnost některých věcí, (. . .) že dokážem vtípkovat prostě o víře, ale zároveň všichni víme, že je to pro nás jako důležité. Že to má nějaký svoje hranice. Takže to je pro mě přínosem a specifíkem taky ta práce hlavně jako v chlapském kolektivu a nějakým... i když jsou to někdy jako gejzíry testosteronu, tak jako... taky nějak si to jako vyříkat.“

Tři z respondentů zmiňují také zapojování samotných mladých do vytváření programů. Toto téma jsem nazvala *protagonismus mladých*. Respondent R2 se o tomto procesu zmiňuje spíše okrajově: „z těch dětí se stávají rozumní lidi, a pak třeba vedou nějaké kroužek“. Respondent R1 se tématem zabývá o něco zevrubněji: „že se tady jakoby zapojujou mladý do organizace, tak to mi přijde jako další věc, jako důležitá. (. . .) jako že... tvůrcem preventivního systému není primárně vedoucí nebo nějaký pedagog, ale že jsou v tom jako všichni nějak zapojení.“ Respondentka R5 o tomto prvku také hovoří: „jedním prvkem taky toho přístupu k těm dětem je, že opravdu je třeba najít ty body toho rozvoje nebo toho, kde je možnost se rozvíjet, kde je to bude samotný bavit, kde oni se stanou protagonisty svého života a svého rozvoje. Tak to je třeba jedno z umění salesiánskejch tohle umět. Tak to mi přijde jako velký přínos.“ Respondentka R8 mluví o konkrétních zkušenostech s klienty: „A pak, co se mi líbí třeba – to jsem se taky setkala, že tady byli kluci, který třeba chodili do Oratoře. Byli tady nejdřív jako klienti, a pak se stalo to, že vlastně – nevím, kolik jim bylo, dvacet?... řekli: my nejsme věřící,

řekli, ale to, co my jsme dostali od salesiánů, tak my prostě cítíme potřebu vrátit, takže tady několik let vedli vlastně kroužky. To mně přijde úplně fantastický. Jo? Že to už je vlastně pro mě znamením toho, že to tady dobře prožili a že byli dobře vedení, že vlastně byli vychovaní k tomu, že to, co dostali, že je jako dobrý dát dál.“ Později navazuje: „A i tady to vidím, že to žije. Že nejenom ty kluci, co jsem o nich vyprávěla, ale i děcka, co znám od malička z farnosti, co tady prošli kroužkama, chaloupkama, tak teď už dorůstají, dospívají a už oni přebírají ty aktivity. To je taky hrozně hezký. Že vlastně jsou postupně jakoby začleňováni a jsou vedoucí kroužků nebo doučujou. Což je jako fakt hezký.“

3.3 Diskuse

Závěrem je třeba zodpovědět hlavní výzkumnou otázku: **Jak se projevuje uplatnění preventivního systému Dona Bosca v práci zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylice?** Protože jde o komplexní téma, položila jsem si na začátku dvě výzkumné podotázky. Jejich zodpovězení by mělo zodpovědět i otázku hlavní.

3.3.1 Výzkumná podotázka č. 1 – oratoriánská kritéria

Výzkumná podotázka č. 1 zní: ***Jak se v praxi zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylice uplatňují čtyři oratoriánská kritéria?***

Již při přípravě výzkumu jsem předpokládala, že se jednotlivé prvky nebudou v práci všech pracovníků uplatňovat stejně. V některých programech střediska jsou určité prvky explicitnější a v podobě konkrétních aktivit přímo zařazeny do programové nabídky, v jiných tyto prvky nabírají povahu implicitnější a jsou přítomny spíše v samotných osobách pracovníků (ale i klientů), v jejich postojích, hodnotách, myšlenkových pochodech, přístupu ke klientům, otevřenosti apod. Odpovědi respondentů byly také samozřejmě ovlivněny např. tím, jaké významy pro ně mají pojmy, které jsem v dotazování používala, čemu sami přiřkládají váhu, co jim zrovna vytanulo na mysl a mnoha dalšími faktory. To, že někdo zmiňuje uplatnění daného prvku určitým způsobem a druhý ne, nutně nemusí tedy znamenat, že se jejich práce či uvažování liší. Zároveň ale nelze předpokládat, že se shodují. Mohu tedy vycházet pouze z nashromážděných dat.

Ke kritériu **HŘIŠTĚ** jsem zařadila tři z rozhovorů vzešlá témata: ***bezprostřednost, volnočasové aktivity a most*** (ve smyslu přemostění k ostatním prvkům). Pět respondentů v souvislosti s hřištěm zmiňovalo kvality jako jsou radost, zábava, uvolněnost, spontánnost, neformálnost či osobitost, které jsem souhrnně nazvala ***bezprostředností***. Tři respondenti spíše mluvili o významu bezprostřednosti jako takové, dva respondenti popsali její uplatnění v praxi.

O nabídce *volnočasových aktivit* mluvila většina respondentů. Mnoho z těchto výpovědí jsem však zaznamenala u tématu *most*. Všechny sektory ve svých programech volnočasové aktivity zařazeny mají.

Šest respondentů o volnočasových aktivitách hovořilo především jako o jakémsi *mostu* (moje označení) k dalším oratoriánským prvkům. Tři respondenti vnímají volnočasové aktivity jako nástroj k budování vztahu a důvěry, jeden respondent vnímá jejich výchovný, preventivní rozměr a tři respondenti využívají hru k nenásilnému vzdělávání.

Shrnutí: *HŘIŠTĚ* se v práci respondentů uplatňuje především ve dvou rozměrech – jednak je to prostor pro svobodný projev a jako takové je cílem samo o sobě, jednak je prostředkem k dalším cílům: budování vztahů a vzdělávání.

Ve *Standardech kvality salesiánské práce v salesiánských střediscích* (Salesiánská provincie Praha, 2019) se praví, že u prvku *hřiště* „se posuzuje, zda existuje prostor pro spontánní a neformální setkávání mladých i vychovatelů a zda jsou zajištěny hranice, které umožňují zůstat bezpečně mladým i vychovatelům ve svých rolích“ (s. 5). Z odpovědí respondentů soudím, že prostor pro spontánnost a neformální setkávání (téma *bezprostřednost*) vytvářejí. K hranicím se vyjadřovali dva respondenti u prvku *domova* u tématu *vztahy*. Jeden respondent mluvil o náročnosti hledání hranic osobního a zároveň profesionálního vztahu, druhý o nutnosti komunikace a transparentnosti v jejich vymezování. Na těchto příspěvcích nelze stavět žádný závěr, snad jen poznámku, že se toto téma objevuje a že by zasloužilo další zkoumání.

S kritériem *DOMOVA* se v rozhovorech pojila čtyři témata: *vztahy, přijetí, bezpečí a přívětivá atmosféra*. Sedm respondentů mluvilo o důležitosti *vztahu* mezi pracovníky a klienty. Čtyři respondenti dávali do souvislosti kvalitní vztahy s kvalitní prací. Čtyři respondenti vnímali jako důležitý partnerský přístup. Dva z nich se ale zároveň zmínili o tom, že musí se svými klienty pracovat na ozřejmování toho, co tento osobní a zároveň profesionální vztah znamená. Tři respondenti mluvili také o důležitosti dobrých vztahů v samotné vrstevnické skupině.

O *přijetí* jako důležitém faktoru domova či rodinnosti se vyjádřilo šest respondentů. Tři respondenti tento prvek nerozváděli, tři ho dávali do souvislosti se svým hodnotovým rámcem, dva z nich s křesťanskou antropologií.

Téma *bezpečí* – výslovně i nevýslovně – zmínilo v rozhovorech pět respondentů. Čtyři z nich mluvili o souvislosti bezpečí a důvěry ve vztazích. Jedna z respondentek však zmínila určité úskalí s důvěrou spojené, protože důvěra, která je dána dětem a mladým, může být zneužita a také se to děje. Tuto skutečnost však hodnotí jako jakýsi vedlejší efekt svobody.

Pět respondentů zmiňovalo další aspekty, které jsem souhrnně nazvala *přívětivá atmosféra*. Jedna respondentka mluvila o laskavosti a naslouchání, druhá o pozitivitě a svobodě, tři další hovořili o přívětivosti fyzického prostředí. Dalo by se tedy říci, že přívětivá atmosféra je ve středisku vytvářena jednak pozitivním přístupem pracovníků, jednak péčí o fyzické prostředí.

Shrnutí: Většina respondentů se shodla na tom, že *DOMOV* je spojen s kvalitními mezilidskými vztahy a že budování těchto vztahů je důležitou součástí jejich práce. Pozornost je ve středisku věnována nejen přístupu pracovníků ke klientům, ale i pracovníků k sobě navzájem a také klientů mezi sebou. Kvalitní přístup k lidem je charakterizován postojem přijetí, důvěry a přívětivosti. Přívětivosti je věnována pozornost i v práci s fyzickým prostředím.

Standardy kvality salesiánské práce v salesiánských střediscích (Salesiánská provincie Praha, 2019) říká, že u prvku *domova* „se posuzuje kvalita rodinnosti, bezpečného prostředí a dobrých vztahů“ (s. 5), neuvádějí však, co si pod pojmem „rodinnost“ představují. Budu tedy předpokládat, že do rodinnosti můžeme mj. zahrnout *přijetí a přívětivou atmosféru*. V tom případě se respondenti vyjadřovali ke všem požadovaným kvalitám domova, a můžeme tedy tvrdit, že v Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylice jsou tyto kvality přítomny.

Do kritéria *ŠKOLA* jsem zařadila témata související s růstem, rozvojem a kladením nároků. Z rozhovorů vzešlo pět témat, které jsem nazvala: *růst, prevence, jemné dovednosti, podpora vzdělání, vzdělávací aktivity*.

Dvě respondentky v rozhovorech výslovně zmínily téma *růstu* jako procesu, který se snaží podporovat. Čtyři respondenti v souvislosti se svou prací hovořili o svém vlastním seberozvoji. Implicitně je toto téma přítomné u všech ostatních témat spojených se školou, resp. se všemi ostatními oratoriánskými prvky.

S dozríváním a přebíráním zodpovědnosti je spojené téma *prevence*. Tři respondenti hovořili o pozitivních preventivních opatřeních, jejímž cílem je předcházet negativním jevům. Tři respondenti mluvili o tom, že základem jsou smysluplná a jednoduchá pravidla. Jeden respondent vyjádřil obavu, že veřejnost od prevence čeká příliš mnoho. Jedna respondentka vnímá jako určitý limit, že důsledky prevence nemusí být navenek vždy patrné. Jedna respondentka si myslí, že preventivní systém nemá úplně univerzální využití.

O dalším tématu *jemných dovedností* se zmiňovali tři respondenti. Hovořili o tom, že se snaží děti vést tak, aby rozvíjely např. svoje sociální kompetence, rozumové schopnosti, schopnost náhledu a sebereflexe a vlastního sebehodnocení.

Dva respondenti (z otevřeného klubu Oratoř a nízkoprahového klubu Vrtule) v souvislosti se školou mluvili o nabídce *podpory vzdělávání* v podobě doučování.

Posledním tématem náležejícím do kategorie *školy* jsou *vzdělávací aktivity*. Zájmové vzdělávací aktivity jsou ukotveny v programové nabídce střediska. Já jsem pro potřeby svého výzkumu k tomuto tématu zařadila i vzdělávání v obecných životních dovednostech, jako jsou např. vaření, úklid či zálesácké dovednosti. O některých vzdělávacích aktivitách se hovořilo také v souvislosti s kritériem *hřiště* a tématem *most*, kde se vzdělávací aktivity propojily s volnočasovými aktivitami. O vzdělávacích aktivitách se v rozhovorech tedy celkem zmínilo pět respondentů.

Shrnutí: ŠKOLA je spojena s růstem. Respondenti se zmiňovali jednak o rozvoji schopností, dovedností a kompetencí klientů, jednak svých vlastních. Vyjadřovali svou důvěru v prevenci, která je spojena se spoluprací s klienty a nastavením rozumných a smysluplných pravidel. Dozvěděla jsem se, že v otevřeném klubu Oratoř a v nízkoprahovém klubu Vrtule do pracovní náplně spadá také pomoc se školním učivem klientů. Respondenti pak kritérium školy uplatňují v konkrétních vzdělávacích aktivitách, ale také v oblasti jemných a životních dovedností.

Standardy kvality salesiánské práce v salesiánských střediscích se u tohoto prvku zaměřují na definované cíle, na postupy a nabídky pro celostní rozvoj mladého člověka (Salesiánská provincie Praha, 2019, s. 5). Obecné cíle práce střediska i konkrétní vzdělávací cíle jednotlivých programů, formy, časový plán, obsah a metody vzdělávání a další informace ke vzdělávacím aktivitám jsou detailně rozvedené ve *Školním vzdělávacím programu* střediska (Jiráček et al., 2019), který je dostupný z jeho webových stránek. Nabídku aktivit jsem se pokusila popsat v teoretické části své práce.

U kritéria *FARNOST* vyvstala čtyři témata, která jsem nazvala: *svědectví, otevřenost, doprovázení a křesťanské programy*.

Svědectvím mám na mysli jednak veřejnou deklaraci křesťanské motivace a hodnot, ke kterým se středisko hlásí, jednak ústní a žité svědectví o víře členů výchovně-pastoračního společenství. K tomuto tématu se vyjádřilo šest respondentů. O důležitosti a správnosti deklarace křesťanského základu se vyjádřili tři z nich. O svém vlastním svědectví o víře při své práci pak mluví pět z nich. Dva respondenti mluví o zkušenosti, že svědectví víry do programů přináší také samotní účastníci.

Čtyři respondenti říkají, že jsou *otevření duchovní tematice*, kterou přinášejí klienti.

Tři respondenti mluví také o duchovním *doprovázení*. První jej zmiňuje v souvislosti s plánováním akcí, kdy myslí na to, aby na akci byl někdo, kdo může tuto službu mladým lidem

poskytnout. Druhý mluví o tom, že v případě potřeby může klienta propojit s kompetentní osobou ve středisku. Třetí mluví o využívání duchovního doprovázení při své poradenské činnosti.

O zařazování explicitně *křesťanských programů* se zmiňuje pouze jeden respondent ze sektoru Programy křesťanské výchovy, což má přímou souvislost s hlavní náplní práce ostatních vybraných respondentů.

Shrnutí: Kritérium FARNOST odkazuje na duchovní dimenzi. V praxi respondentů se projevuje především v podobě svědectví o víře. Toto svědectví vydává jednak samotné středisko deklarací svého křesťanského základu, jednak zaměstnanci střediska, spolupracovníci a dobrovolníci, ale také samotní účastníci programů. Veřejná deklarace vytváří prostor k zpřístupňování duchovní tematiky a pracovníci jsou k této tematice otevření. Ve středisku se pamatuje na duchovní doprovázení a zpřístupnění této služby klientům. Programy zaměřené na duchovní tematiku (křesťanské programy) se realizují zejména v sektoru Programy křesťanské výchovy.

Ve *Standardech kvality salesiánské práce v salesiánských střediscích* (Salesiánská provincie Praha, 2019) se u prvku *farnost* „posuzuje nakolik má mladý člověk příležitost poznat křesťanské hodnoty a samotnou osobu Ježíše Krista“ (s. 5). Na základě svého výzkumu nemohu odpovědět, nakolik takovou příležitost mladý člověk má, ale mohu odpovědět, že ji má. Má ji v podobě ústního i žitého svědectví jednotlivých členů výchovně-pastoračního společenství, v deklarovaných hodnotách i v některých konkrétních programech. Ve středisku je prostor pro otevírání této tematiky i pro osobní duchovní doprovázení.

3.2.6 Výzkumná podotázka č. 2 – výchovně-pastorační společenství

Druhá výzkumná podotázka je směřována na zkušenost respondentů s prací v konceptu výchovně-pastoračního společenství a zní: ***Jak zaměstnanci Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy vnímají fungování výchovně-pastoračního společenství, jehož jsou součástí?***

Při tematické analýze jsem objevila čtyři témata, která se týkala přímo výchovně-pastoračního společenství. Šlo o témata: ***poslání, žité hodnoty, obohacování a protagonismus mladých.***

Poslání se pojí s duchovním přesahem, jde o účast na salesiánském charismatu. K této účasti jsou zváni jak salesiáni, tak laici, každý ale jiným způsobem. K duchovnímu základu preventivního systému se vyjádřily tři respondentky. Jedna respondentka mluví o tom, že jsou laici zváni k účasti na poslání, že ztotožnění se s tímto posláním může naplnit jejich pracovní i osobní život. Dvě respondentky říkají, že je na laicích, do jaké míry se s posláním ztotožní. Dva respondenti hovoří o funkci salesiánů jako animačního jádra. Všichni respondenti

vyjadřující se k poslání byli salesiáni. Odpovídá to čtvrté otázce, která se pro laiky a salesiány lišila.

Všichni dotazovaní laici si všímali toho, že salesiáni hlásané *hodnoty žijí*. Všechny sestry salesiánky v nějaké fázi rozhovoru mluvily o vlastním ztotožnění se s preventivním systémem. Sedm respondentů popisuje, že stejný princip sami při své práci praktikují či ho dokonce považují za nezbytný.

Všichni respondenti se shodli na tom, že spolupráce salesiánů a laiků je *obohacující*. Čtyři respondenti zdůrazňují význam spoluzodpovědnosti za dílo. Tři respondenti vnímají pozitivně zapojování různých přístupů či darů. Dva respondenti si myslí, že rozdílnost přístupů je obohacující zkušenost také pro cílovou skupinu. Tři respondentky vyzdvihují aspekt zapojování všech generací do činností Salesiánského centra. Dva respondenti mají také pozitivní zkušenost s mužským prvkem ve středisku.

Posledním tématem je *protagonismus mladých* čili v podstatě účast cílové skupiny na činnosti výchovně-pastoračního společenství. Jde o proces stávání se z pasivního příjemce aktérem. Toto téma zmiňují a kladně hodnotí čtyři respondenti.

Shrnutí: Ve výchovně-pastoračním společenství Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylišy jsou k účasti na salesiánském charismatu či poslání zváni nejen salesiáni, ale také laici. Toto poslání pro ně může být naplňující zkušenost. Míru identifikace a do určité míry i své úkoly si však volí sami. Ve středisku se hodnoty pouze nedeklarují, ale také žijí. Respondenti tento princip aplikují i ve své práci. Spolupráce salesiánů a laiků je respondenty vnímána jako kladná, obohacující zkušenost. Důležitými prvky jsou sdílení darů a odpovědnosti. Různorodost obdarování je vnímána i jako pozitivní zkušenost pro cílovou skupinu. Mladí lidé jsou povzbuzováni k přebírání zodpovědnosti a zváni ke spoluúčasti na tvorbě programů.

Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat využití preventivního systému Dona Bosca v jeho konkrétní podobě v Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylisy. Toto mapování jsem provedla jednak představením střediska a jeho programové nabídky, jednak výzkumem s pracovníky střediska, který se zaměřoval na využití čtyř oratoriánských prvků v jejich práci a na jejich názor na fungování výchovně-pastoračního společenství.

První kapitola pojednává o preventivním systému. Zasazuje ho do historického kontextu, představuje postavu zakladatele, Dona Bosca, a počátek salesiánské rodiny. Dále osvětluje základní principy a prvky salesiánského systému: výchovně-pastorační společenství, triádu rozum, náboženství, laskavost, pojem salesiánské asistence a čtyři oratoriánská kritéria: domov, farnost, školu a hřiště.

Druhá kapitola pojednává o projektu Salesiánského centra v Praze-Kobylisích. Představuje jednotlivé složky centra: Salesiánskou provincii Praha, místní komunitu Salesiánů Dona Boska, Sdružení salesiánů spolupracovníků, farnost u kostela sv. Terezie od Dítěte Ježíše, Salesiánskou asociaci Dona Bosca, Salesiánské kluby mládeže a Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy. Největší pozornost je věnována právě středisku mládeže, jeho sektorům a programové nabídce, která je svou snahou reagovat na různorodé potřeby místní komunity, a pomáhat tak k celistvému rozvoji mladých lidí, sama o sobě způsobem využití preventivního systému s jeho čtyřmi oratoriánskými kritérii.

Třetí kapitola je věnována kvalitativnímu výzkumu. Jeho cílem bylo zjistit, jak se projevuje uplatnění preventivního systému v práci zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy. Tohoto cíle jsem se pokusila dosáhnout zodpovězením dvou výzkumných podotázek: jak se v praxi zaměstnanců Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy uplatňují čtyři oratoriánská kritéria a jak zaměstnanci Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy vnímají fungování výchovně-pastoračního společenství, jehož jsou součástí. K tomuto účelu jsem oslovila osm respondentů z řad zaměstnanců střediska.

Zjistila jsem, že respondenti jsou s pojmy preventivního systému dobře obeznámeni a že všichni nějakým způsobem čtyři oratoriánské prvky ve své práci uplatňují. V některých případech prvky nabývají spíše implicitní povahu – jsou přítomny především v hodnotovém rámci, ze kterého respondenti vycházejí, a uplatňují se ve způsobu přemýšlení, plánování, hodnocení a přístupu respondentů k práci a k návštěvníkům střediska. V jiných případech prvky nabývají explicitní podobu, a to jednak přímo v programové nabídce střediska, jednak v konkrétních činnostech respondentů. Většina respondentů se shodla na tom, že pro jejich práci s klienty je důležitý kvalitní vztahový základ, že hra je často nástrojem k dalším cílům práce, že škola neznamena pouze formální vzdělávání, ale také zvyšování kompetencí např. v oblasti jemných a životních

dovedností, a že součástí práce ve středisku je otevřenost a svědectví o duchovní dimenzi. Výpovědi respondentů jsem porovnala s nároky *Standardů kvality salesiánské práce v salesiánských střediscích* Salesiánské provincie Praha (2019). Mohu konstatovat, že respondenti oratoriánská kritéria svým společným pracovním úsilím naplňují.

Respondenti vnímají, že ve výchovně-pastoračním společenství střediska se deklarované hodnoty žijí. Oceňují spolupráci salesiánů a laiků. Jako obohacující vnímají dělení odpovědnosti a sdílení obdarování jednotlivých lidí. Výchovně-pastorační společenství je charakteristické tím, že se snaží aktivizovat, zapojovat a rozvíjet. Návštěvníci střediska jsou tedy zváni ke spoluúčasti spíše než k pouhé konzumaci nabízených služeb.

S přihlédnutím k teorii, o které bylo pojednáno v první kapitole, soudím, že kobylišké středisko nárok čtyř oratoriánských kritérií naplňuje a že způsob (spolu)práce ve výchovně-pastoračním společenství napomáhá kvalitě jeho práce.

Seznam zdrojů

24. generální kapitula salesiánů Dona Boska. (1997). *Salesiáni a laici: Společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska*. (1.vyd., L. Ehrenbergerová, překl.). Praha: Portál. (Originál vyšel v roce 1996 s názvem *Salesiani e laici: Comunione e condivisione nello spirito e nella missione di Don Bosco*)

Bible. (1. vyd.) (1979) Praha: Ústřední církevní nakladatelství v Praze.

Bosco, J. (2007). *Můj život pro mladé: Vzpomínky zakladatele salesiánů*. (1. vyd., J. Ihnát, L. Heryán, překl.). Praha: Portál. (Originál vyšel v roce 2006 s názvem *Memorie*)

Bosco, J. (2016a). Don Bosco salesiánům. In *Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského* (2. vyd., s.209–227). Praha: Portál.

Bosco, J. (2016b). Dopis z Říma. In *Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského* (2. vyd., s.209–227). Praha: Portál.

Bosco, J. (2016c). Preventivní systém při výchově mládeže. In *Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského* (2. vyd., s. 229–235). Praha: Portál. (Originál vyšel v roce 1877 s názvem *Il sistema preventivo nella educazione della gioventu*)

Bosco, T. (2014). *Don Bosco*. (4. vyd., J. Kopecký, překl.). Praha: Portál. (Originál vyšel v roce 2003 s názvem *Don Bosco. Una biografia nuova*)

Švédová, Z., Křenková, H., Hobza, M., Brtník, J., Jiráček, V., Redlich, T., Sivek, V. (2015). *Projekt Salesiánského centra v Praze-Kobylisích*. Dostupné z webových stránek farnosti sv. Terezie: https://terezicka.cz/wp-content/uploads/2016/11/Projekt-Salesi%C3%A1nsk%C3%A9ho-centra_Bro%C5%BEura.pdf

Centrum pro rodinu [webová stránka]. (n.d.). Získáno 30. 4. 2020 z webových stránek Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy: <https://strediskokobylisy.cz/centrum-pro-rodinu>

Dnes jím jako [webová stránka]. (n.d.). Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek projektu Dnes jím jako: <https://www.dnesjimjako.cz/>

Farnost sv. Terezie – Kobylisy [webová stránka]. (n.d.) Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek farnosti sv. Terezie: <https://terezicka.cz/>

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. (1. vyd.). Praha: Portál.

Jiráček, V., Hanáková, M., Vaněk, D., Malcová, B., Pavelcová, A., Klimánková, E. (2019, 1. září). *Školní vzdělávací program*. Salesiánské středisko mládeže, Praha. Dostupné z webových stránek Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy: <https://cms.lwebit.cz/cms/files/strediskokobylisy.cz/146/2019-Skolni-vzdelavaci-program.pdf>

Kaplánek, M. (2012). *Výchova v salesiánském duchu*. (1. vyd.). Praha: Portál.

Kroužky [webová stránka]. (n.d.). Získáno 1. 5. 2020 z webových stránek Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy: <https://strediskokobylisy.cz/krouzky/>

Křížková, M. R. (1996). *Kniha víry, naděje a lásky*. (1. vyd.). Praha: Portál.

Minulé ročníky [webová stránka]. (n.d.) Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek projektu Dnes jím jako: <https://www.dnesjimjako.cz/minule-rocniky/>

Misijní pomoc [webová stránka]. (n.d.). Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek SADBY: <https://www.sadba.org/projekt/misijni-pomoc/>

Naše projekty [webová stránka]. (n.d.) Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek SADBY: <https://www.sadba.org>

Nedvídek, A. (2019). *Metodika práce v Klubu Oratoř*. Nepublikovaný rukopis, Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, Praha.

Oddelenie saleziánskej pastorácie mládeže. (2014) *Saleziánska pastorácia mládeže: Základná koncepcia*. (3. vyd., M. Rožek, J. Skála, J. Martiška, R. Harmáček, P. Kánsky, B. Levko, překl.). Bratislava: Vydavateľstvo S.D.B. (Originál vyšel v roce 2014 s názvem *La Pastorale Giovanile Salesiana: Quadro di Riferimento*)

O nás [webová stránka]. (n.d.-a). Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek FMA: <https://www.fma.cz/o-nas/>

O nás [webová stránka]. (n.d.-b). Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek SADBY: <https://www.sadba.org/o-nas/>

O projektu [webová stránka]. (n.d.). Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek projektu Adopce na blízko: <https://www.adopcenablizko.cz/o-projektu/>

Praha-Kobylisy [webová stránka]. (n.d.). Získáno 17. 5. 2020 z webových stránek SDB: <https://www.sdb.cz/kde-jsme/praha-kobylisy/>

Provinciální kapitula 2007. (2007). *Výchovně pastorační projekt provincie 2007*. Dostupné z <https://adoc.tips/piel-jsem-aby-mli-ivot-a-mli-ho-v-hojnosti-j-1010.html>

Rinaldi – Evropské aktivity [webová stránka]. (n.d.). Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek SADB: <https://www.sadba.org/projekt/evropske-aktivity/>

Salesiáni Dona Boska [webová stránka]. (n.d.). Získáno 30. 4. 2020 z webových stránek SDB: <https://www.sdb.cz/kdo-jsme/salesiani-dona-boska/>

Salesiánská provincie Praha. (2019). *Standardy kvality salesiánské práce v salesiánských střediscích*. Nepublikovaný rukopis, Salesiánská provincie Praha.

Salesiánská rodina Dona Boska. (2000). *Charta poslání salesiánské rodiny* (J. Kopecký, překl.). Dostupné z <https://adoc.tips/charta-poslani-salesianske-rodiny.html>. (Originál vznikl v roce 2000 s názvem *Carta della Missione della Famiglia Salesiana*)

Salesiánské kluby mládeže. (2015, 25. listopadu). *Stanovy spolku Salesiánské kluby mládeže, z.s.* Dostupné z webových stránek SKM: https://www.skm.cz/wp-content/uploads/2018/03/Stanovy_SKM_2016_def.pdf

Salesiánské kluby mládeže. (2019). *Výroční zpráva 2018*. Dostupné z webových stránek SKM: https://www.skm.cz/wp-content/uploads/2019/06/vyrocní-zpráva-za-2018_SKM.pdf

Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy. (2016, 29. června). *Statut Salesiánského střediska mládeže – střediska volného času, o.p.s. Praha-Kobylisy*. Dostupné z webových stránek eJustice MS ČR: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=96631>

Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy. (2019). *Výroční zpráva 2018*. Dostupné z webových stránek Salesiánského střediska mládeže Praha-Kobylisy: <https://strediskokobylisy.cz/dokumenty/vyrocní-zpravy>

Sdružení salesiánů spolupracovníků [webová stránka]. (n.d.). Získáno 7. 3. 2020 z webových stránek Sdružení salesiánů spolupracovníků <http://asczech.cz/rs/showpage.php?name=kj>

Schiéle, R. (1999). *Don Bosco* (1. vyd., M. Hanáková, překl.). Praha: Portál. (Originál vyšel v roce 1992 s názvem *Petite vie de don Bosco*)

Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského (2. vyd.). (2016). Praha: Portál. (Originál vyšel v roce 1984 s názvem *Costituzioni della Società di san Francesco di Sales*)

Vachuda, D. (2018). *Manuál koordinátora křesťanských programů pro mládež*. Nepublikovaný rukopis, Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, Praha.

Vachuda, D. (2020). *Manuál Úterků u Terky*. Nepublikovaný rukopis, Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy, Praha.

Vališ, J. (2016, 19. dubna). *Popis realizace poskytování sociální služby: Nizkoprahový klub Vrtule*. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatel-sluzeb#/registr-poskytovatel-doplnekove-informace/3100>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. (2006). In *Sbírka zákonů* (s. 1257–1289). Dostupné ze stránek MVČR: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Přehled témat

Seznam příloh

Příloha č. 1 (neveřejná) – Rozhovor s respondentem č. 1

Příloha č. 2 (neveřejná) – Rozhovor s respondentem č. 2

Příloha č. 3 (neveřejná) – Rozhovor s respondentem č. 3

Příloha č. 4 (neveřejná) – Rozhovor s respondentkou č. 4

Příloha č. 5 (neveřejná) – Rozhovor s respondentkou č. 5

Příloha č. 6 (neveřejná) – Rozhovor s respondentem č. 6

Příloha č. 7 (neveřejná) – Rozhovor s respondentkou č. 7

Příloha č. 8 (neveřejná) – Rozhovor s respondentkou č. 8

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Klára Matysková

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Název práce: Využití preventivního systému Dona Bosca v Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylisy

Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2020

Přímé citace: 46 575

Ostatní text: 109 295

Celkový počet znaků: 155 870

Text práce ve formátu PDF: BP_Matyskova

Text práce ve formátu DOC nebo DOCX: BP_Matyskova

Další soubory: žádné

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Klára Matysková, DiS.

Obor studia: Sociální politika a sociální práce

Název práce: Využití preventivního systému Dona Bosca v Salesiánském středisku mládeže
Praha - Kobylisy

Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 67

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury: 41

02**	1	2	3	4
------	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		2		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

		2		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		2		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

		2		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		2		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Mohl být Váš výzkum něčím zkreslen?
Co Vás na výsledcích nejvíce překvapilo?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka práce si volí zajímavé téma, volbu hodnotím kladně. V teoretické části práce jsou popsána teoretická východiska preventivního systému SDB (1. kapitola) a dále pak Salesiánské centrum Praha – Kobylisy (2. kapitola). Prezentovaný text je až na drobné výjimky přílehlý k tématu práce. Autorka ve své práci poměrně hojně čerpá z interních materiálů SDB (např. výroční zprávy, webové stránky), nicméně je nutno podotknout, že s ohledem na zvolené téma se jedná o relevantní zdroje a jejich použití není na škodu.

V praktické části práce jsou prezentovány výsledky z vlastního výzkumného šetření, data jsou prezentována dle jednotlivých oblastí, vlastní tvrzení jsou doplněna o přímé výpovědi respondentů. Jako doporučení pro zlepšení této části práce by určitě bylo možné s daty dále/více pracovat – např. rozdělit je do jednotlivých subtémat (v rámci jednotlivých oblastí 3.2.1, 3.2.2, atd...), tedy aby text nebyl jednotlým celkem – díky tomu by byl i přehlednější. Z mého pohledu je škoda, že práce byla v závěru psána v časovém tlaku a na konzultaci praktické části práce nezbývalo příliš času. Nicméně práci i přes tuto skutečnost mohu hodnotit kladně.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

Datum, podpis: 22.6.2020

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Klára Matysková

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na aplikovanou psychoterapii

Název práce: Využití preventivního systému Dona Bosca v Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylisy

Oponent práce: Mgr. Lucie Vacková, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 66

Počet stránek příloh: 43

Počet titulů v seznamu literatury a internetových odkazů: 41

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1) Vysvětlíte základní principy čtyř oratoriánských prvků v salesiánském preventivním systému.
- 2) S jakým osobním předporozuměním jste přistupovala k výzkumu?
- 3) Problematizujte výsledky výzkumných zjištění.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Bakalářská práce se zabývá využitím preventivního systému Dona Bosca při práci s dětmi a mládeží. V teoretické části autorka nejprve představuje historický kontext vzniku salesiánského preventivního systému Dona Bosca, následně se věnuje současné podobě tohoto křesťanského pedagogicko-psychologicko-sociálního systému uplatňovaného při práci s dětmi a mládeží v Salesiánském středisku mládeže Praha-Kobylisy. V praktické části autorka předkládá kvalitativní výzkumnou studii, jejímž cílem bylo zjistit, zda a jak se v každodenní praxi uplatňují prvky salesiánského preventivního systému. Autorka zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů, které následně podrobila tematické analýze. Výzkumný soubor se skládal z osmi participantů - zaměstnanců Salesiánského střediska, čtyři z nich byli salesiáni a čtyři laici.

Zvolené téma bakalářské práce odpovídá studovanému oboru. Považuji je za podnětné, neboť nabízí alternativu komplexního přístupu i péče o děti a mládež v současné postmoderní době. Autorka nám umožnila detailněji nahlédnout do teoretických východisek i praxe salesiánského spolubytí. Text je psán kultivovanou formou po stránce gramatické i stylistické. Citační norma byla dodržena.

Formální a obsahová stránka rezonují s nároky kladenými na formát bakalářské práce, až na to, že autorka opomněla v praktické části vyjádřit osobní předporozumění dané problematice, které by jí umožnilo oddělit vlastní očekávání od realizovaného výzkumu. V diskusi postrádám kritické zamyšlení nad uplatněným postupem a zjištěnými výsledky. U příloh chybí číslování stránek a v textu i bibliografii odkaz na osobně přeložený cizojazyčný zdroj (autorka sice uvádí několik zdrojů zahraniční literatury, ale všechny byly přeloženy do čj). Přes uvedené kritické připomínky považuji text za inspirativní.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

Datum, podpis: 30. 6. 2020

Mgr. Lucie Vacková, Ph.D.

